

**Κύπρος, το στολίδι της Μεσογείου
Μνήμες της μέσα από το έργο
Ελλήνων και Κυπρίων Λογοτεχνών**

Σχολικό Έτος 2023-2024

Νησί πικρό, νησί γλυκό, νησί τυραγισμένο
κόνω τον πόνο σου να πω και προσκυνώ και μένω.
Εσύ της θάλασσας ρυθμός, ολάνθιστο κλωνάρι,
πώς σου μαδήσαν τ' άνθια σου διπλοί, τριπλοί βαρβάροι.
Τι θλιβερά που σεργιανών τριγύρω σου τα φάρια
κι αντίχριστοι να παίζουνε την τύχη σου στα ζάρια...

Κουράγιο, μικροκόρη μας, που μας εγίνης μάνα
Υμνος και θρήνος της ζωής κι ανάστασης καρδιάνα.

Αφηγητής 1

Πόσο εύστοχα αποδίδει ο Γιάννης Ρίτσος την μακραίωνη και πολυκύμαντη ιστορία της Κύπρου μας.

Αυτό το νησί με την τριτοεπίλειτη και πέρα ιστορία του, πέρασε ανάμεσα από συμπληγάδες. Και φέρει όμως να επιβιώσει, παρά τα πολλαπλά πληγήματα που δέχτηκε και απέδειξε πως η Ρωτισσύνη εν να χαθεί οντως ο κόσμος λείπει.

Γιάννης Ρίτσος

Κύπρος, το στολίδι της Μεσογείου Μνήμες της μέσα από το έργο Ελλήνων και Κυπρίων Λογοτεχνών

Περιεχόμενα

Χαιρετισμός του Διευθυντή	5
Α΄ ΜΕΡΟΣ: ΚΥΠΡΟΣ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ (Φραγκοκρατία έως 1974).....	7
1. Κύπρος, το Νησί της Αφροδίτης	7
2. Σύντομη Ιστορία της Κύπρου.....	8
3. Ο πληθυσμός της Κύπρου πριν την εισβολή της 20 ^{ης} Ιουλίου 1974	13
4. Μη κατεχόμενες περιοχές της Κύπρου	14
5. Κατεχόμενες περιοχές στην Κύπρο:	15
6. Η Κύπρος στην Επανάσταση του 1821	19
Β΄ ΜΕΡΟΣ: ΚΥΠΡΟΣ – ΕΛΛΑΔΑ.....	22
1. Κυπριακή Ονοματολογία (Κυπριακό & Ελληνικό Ονοματεπώνυμο)	22
2. Τα Κυπριακά Τσιαττιστά – Οι Κρητικές Μαντινάδες.....	23
3. Λογοτεχνική ανάπτυξη	25
α) Αποσπάσματα παραλογών από Κυπριακά & Ελληνικά σχολικά εγχειρίδια:.....	26
β) Αποσπάσματα ποιητών σε Κρητική & Κυπριακή διάλεκτο..	27
4. Η Κυπριακή και η Κρητική Βράκα	28
5. Κυπριακή – Ελληνική Κουζίνα	30

Η ΚΥΠΡΟΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟ ΕΡΓΟ ΕΛΛΗΝΩΝ & ΚΥ- ΠΡΙΩΝ ΠΟΙΗΤΩΝ

Μνήμες της Κύπρου μέσα από έργα Κυπρίων Ποιητών

1. Η « Ρωμιοσύνη» του Β. Μιχαηλίδη (μνήμες της 9^{ης} Ιουλίου 1821)
2. « Γράμματα στην Μητέρα» του Κ. Μόντη (μνήμες της 20^{ης} Ιουλίου 1974).....
3. «Συνομιλούμε με τον Τουρκοκύπριο ποιητή Μεχμέτ Γιασίν»,

Μνήμες της Κύπρου μέσα από τα έργα Ελλήνων Ποιητών

4. Από την Σμύρνη στην Κύπρο, Με Τον Τρόπο του Γ. Σ.....
5. Η Κύπρος στην ποίηση του Σεφέρη ...Η Κύπρος στην ποίηση του Ελύτη, Καβάφη, Ρίτσου, Βρεττάκου.....

**Ποιήματα μαθητών Γυμνασίου
Πηγές**

Χαιρετισμός του Διευθυντή

Με οργανωμένη και συστηματική δουλειά οι μαθητές και οι μαθήτριες του σχολείου μας - με την καθοδήγηση της υπεύθυνης καθηγήτριας τους - στο πλαίσιο πολιτιστικού προγράμματος, στήριξαν τη δημιουργία αυτής της δράσης. Ο σκοπός της συγκεκριμένης δράσης ήταν διπλός. Αρχικά να αποτυπωθούν πτυχές ενδεικτικές της ζωής των Ελλήνων της Κύπρου, να προβληθεί η ιστορία της από την περίοδο της Φραγκοκρατίας έως την τουρκική εισβολή (1974), να αναδειχθούν όλα εκείνα τα στοιχεία που συνθέτουν τον ελληνικό χαρακτήρα του κυπριακού ελληνισμού. Σκοπός ήταν οι μαθητές να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους για τον κυπριακό πολιτισμό στις ποικίλες εκφάνσεις του, να αναζητήσουν πληροφορίες σχετικά με την Επανάσταση του '21, να αναζητήσουν σπουδαίες ιστορικές μορφές της Κύπρου και της Ελλάδας, να ανακαλύψουν την ομορφιά της Κυπριακής διαλέκτου και να διερευνήσουν τη σχέση αλληλεπίδρασής της με τη Νεοελληνική γλώσσα.

Κατά δεύτερον σκοπός της δράσης ήταν να παρουσιαστούν έργα λογοτεχνιών που αποτύπωσαν στο

έρχο τους τις εθνικές περιπέτειες της Κύπρου, να «ταξιδέψουμε» με τον τρόπο του Γιώργου Σεφέρη στη Κύπρο, με την οποία δέθηκε πνευματικά και εθνικά. Το τεύχος είναι ένας νοερός περίπλους στην ιστορία και τον πολιτισμό της Κύπρου, στο φως του ηλίου, τους ανθρώπους της και τα έργα τους, τη γλώσσα, τα δημοτικά της τραγούδια, τις παραδόσεις της, τα αξιοθέατα της, την αγωνία του ελληνισμού για δικαίωση.

Ελλάδα, σχολικό έτος 2023-2024

Ο Διευθυντής του σχολείου

Α΄ ΜΕΡΟΣ: ΚΥΠΡΟΣ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΠΟ- ΛΙΤΙΣΜΟΣ (Φραγκοκρατία έως 1974)

1. Κύπρος, το Νησί της Αφροδίτης

Η Κύπρος πήρε αυτό το όνομα, γιατί είναι το νησί της Αφροδίτης, γνώρισμα της οποίας είναι να «πορίζει την κύηση». Το ρήμα «κυπρίζω» προέρχεται από το κύειν πορίζεσθαι, που σημαίνει «ανθίζω». Η γυναίκα που κυοφορεί φέρει καρπό, άρα είναι ανθισμένη. Οι περισσότεροι αρχαίοι Έλληνες συγγραφείς αποκαλούσαν την Αφροδίτη, Κύπριδα. Αναφέρουμε ενδεικτικά τον Όμηρο.

*«... θα γίνει ανάσταση μιαν αυγή,
πώς λάμπουν την άνοιξη τα δέντρα
θα ροδαμίσει του όρθρου η μαρμαρυγή,
θα ξαναγίνει το πέλαγο
και πάλι το κύμα θα τινάζει την Αφροδίτη...».*
Σεφέρης, «Μνήμη, Α΄»

2. Σύντομη Ιστορία της Κύπρου

Η Κύπρος είναι το μεγαλύτερο Ελληνικό νησί και βρίσκεται στη Β.Α. άκρη της Ανατολικής Μεσογείου. Εξαιτίας της γεωγραφικής της θέσης άλλοτε ωφελήθηκε γιατί διασταυρώθηκε με μεγάλα κέντρα του πολιτισμού κι άλλοτε έγινε αιτία να κυριευθεί από πολλούς.

Η Κύπρος στα χρόνια της Φραγκοκρατίας

Στα χρόνια της Φραγκοκρατίας (1192-1489) η Κύπρος ήταν φημισμένο βασίλειο. Οι Φράγκοι βασιλιάδες έζησαν με πολυτέλεια και μεγαλοπρέπεια. Η λαμπρότητα αυτή ωστόσο αφορούσε μόνο τους ξένους άρχοντες. Ο ίδιος ο κυπριακός λαός βρισκόταν κάτω από σκληρό φεουδαρχικό σύστημα και οι χωρικοί σε κατάσταση δουλοπαροικίας. Για το λαό υπήρχαν χωριστά αστικά και εκκλησιαστικά δικαστήρια. Οι Φράγκοι κατακτητές και προπαντός η Λατινική Εκκλησία της Κύπρου, καταδίωξαν την Ορθόδοξη Εκκλησία των Κυπρίων και προσπάθησαν, χωρίς επιτυχία, να την αποξενώσουν από το λαό. Οι Κύπριοι έμειναν πιστοί στην παράδοσή τους κι εξακολούθησαν να κτίζουν τις εκκλησίες τους στον ίδιο βυζαντινό ρυθμό, όπως και πριν. Ο λαός συχνά υπέφερε από πανούκλα κι από επιδρομές ακρίδων..Την περίοδο αυτή σημαντικό ρόλο διαδραμάτισαν οι ναυτικές πόλεις της Ιταλίας, Γένοβας και Βενετίας. Με τους Φράγκους βασιλιάδες άλλοτε είχαν καλή συνεργασία κι άλλοτε διαφωνούσαν. Η Κύπρος βρέθηκε υπό την εξουσία της Βενετίας το 1489.

Η Κύπρος στην εξουσία της Βενετίας

Οι Βενετσιάνοι κατάργησαν τη βασιλεία. Κυβέρνησαν πολύ κακόβουλα την Κύπρο κι εκμεταλλεύτηκαν σκληρά τους κατοίκους, τόσο που αυτοί τους αντιπάθησαν. Την εποχή αυτή η Κύπρος ήταν υπό την απειλή της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Με την επιδέξια διπλωματία τους οι Βενετσιάνοι κατάφερναν να καλοκρατούν τους Τούρκους και να παρατείνουν την εξουσία τους στην Κύπρο. Παράλληλα όμως φρόντισαν να οχυρώσουν τις κυριότερες πόλεις με τείχη και κυρίως τη Λευκωσία και την Αμμόχωστο. Το τείχος της Αμμοχώστου αποτελεί ένα από τα ωραιότερα δείγματα οχυρωματικής αρχιτεκτονικής της Αναγέννησης. Ωστόσο η επίθεση των Τούρκων ήταν αναπόφευκτη.

Ακόμα και σήμερα, αιώνες μετά την αποχώρηση των Βενετών από την Ανατολική Μεσόγειο, ενθύμια του πολιτισμού τους παραμένουν στις περισσότερες περιοχές που είχαν κατακτήσει. Από τις περίτεχνες οικείες των Επτανήσων, τα φρούρια στο Ναύπλιο, τα τείχη και τις οχυρώσεις της Κύπρου, ως το Βενετικό λιμάνι στα Χανιά και τα λογοτεχνικά αριστουργήματα με χαρακτηριστικό παράδειγμα τον Ερωτόκριτο του Βιτσέντζου Κορνάρου, η Βενετική κυριαρχία στην Ελλάδα και την Κύπρο έχει αφήσει έργα που εντυπωσιάζουν μέχρι σήμερα.

Η Κύπρος μέρος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας (1571-1878)

Το καλοκαίρι του 1570 τουρκικός στρατός και στόλος έφτασε στην Κύπρο και αποβιβάστηκε στην παραλία της Λάρνακας. Ύστερα από σύντομη πολιορκία, κατέλαβε τη Λευκωσία. Οι πολιορκημένοι αγωνίστηκαν ηρωικά για έναν ολόκληρο χρόνο. Αναγκάστηκαν τέλος να παραδοθούν, όταν τους έλειψαν τα τρόφιμα. Με την άλωση της Αμμοχώστου και το μαρτυρικό τέλος των ηρωικών αγωνιστών της, ο Τούρκος πασάς συμπλήρωσε την

κατάκτηση της Κύπρου και επέβαλε παντού την εξουσία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας (1571). Η χριστιανική Ευρώπη απέτυχε ή μάλλον αδιαφόρησε να εμποδίσει την κατάκτηση της Κύπρου από τους Τούρκους. Εκδικήθηκαν όμως το Σουλτάνο με τη νίκη τους στη ναυμαχία της Ναυπάκτου. Αναγκάστηκαν τέλος να παραδοθούν.

Την περίοδο της Οθωμανικής κυριαρχίας το νησί βρέθηκε σε κατάσταση πλήρους αθλιότητας. Το 1821 ξέσπασε στην Ελλάδα η επανάσταση εναντίον της οθωμανικής κυριαρχίας. Αυτό αποτέλεσε το έναυσμα για την έναρξη διωγμών, βασανιστηρίων μέχρι θανάτου, εκτελέσεων, απαγχονισμών από τις τούρκικες αρχές.

Ο Αρχιεπίσκοπος Κυπριανός παρέμεινε στην ιστορία για τον μαρτυρικό του θάνατο στις 9 Ιουλίου 1821 από τους τούρκους αξιωματούχους του νησιού. Τιμήθηκε από τον κυπριακό λαό σαν εθνομάρτυρας. Τέλος, το 1878, στο συνέδριο του Βερολίνου, παραχωρήθηκε η Κύπρος στην Μεγάλη Βρετανία από την Τουρκία.

Η εποχή της Αγγλοκρατίας (1878-1960)

Οι σχέσεις Ελληνοκυπρίων και Αγγλικής κυβέρνησης πολύ συχνά έφταναν στα άκρα. Κύρια αιτία συγκρούσεων ήταν η

συνεχής αρνητική στάση των Άγγλων στην επιδίωξη των Κυπρίων να ενωθούν με την Ελλάδα. Η Ελλάδα κατέφυγε το 1954 στον ΟΗΕ και αιτήθηκε την αυτοδιάθεση της Κύπρου. Αρχικά ο ΟΗΕ απέρριψε το αίτημα. Το 1955 οι Κύπριοι οργάνωσαν ένοπλο αγώνα εναντίον της Αγγλίας.

Η Εθνική Οργάνωση Κυπρίων Αγωνιστών (Ε.Ο.Κ.Α.) ανέλαβε στρατιωτική και πολιτική δράση, με αρχηγό τον απόστρατο αξιωματικό του ελληνικού στρατού Γεώργιο Γρίβα, έχοντας τη συναίνεση του Μακαρίου. Αντιδρώντας, το ίδιο έτος οι Τούρκοι λεηλάτησαν και κατέστρεψαν στην Κωνσταντινούπολη χιλιάδες ελληνικά καταστήματα και δεκάδες εκκλησίες (Σεπτεμβριανά). Η δράση της Ε.Ο.Κ.Α. αλλά και η γενικευμένη ταραχή ανάγκασαν τους Βρετανούς να αποδεχθούν την ανεξαρτησία της Κύπρου, με την προϋπόθεση να δημιουργήσουν δύο στρατιωτικές βάσεις στο νησί. Το 1960 η Κύπρος κηρύχθηκε ανεξάρτητη με τις συμφωνίες της Ζυρίχης και του Λονδίνου, ενώ η Ελλάδα και η Τουρκία είχαν το δικαίωμα να διατηρούν εκεί μικρές μονάδες στρατού. Πρώτος Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας εκλέχθηκε ο αρχιεπίσκοπος Μακάριος. Οι Άγγλοι έφυγαν από το νησί αλλά η επιθυμητή ένωση δεν έγινε ποτέ.

Η δημιουργία της Κυπριακής Δημοκρατίας, η Τουρκική Εισβολή (1960 – Σήμερα)

Η ανεξάρτητη ζωή της Κυπριακής Δημοκρατίας άρχισε στις 16 Αυγούστου 1960. Τα προβλήματα, ωστόσο, έμελλε να συνεχιστούν, καθώς οι Τουρκοκύπριοι, αν και μειοψηφία στο νησί, ζητούσαν όλο και μεγαλύτερα προνόμια. Το 1963 ξέσπασαν ταραχές ανάμεσα στις δύο κοινότητες. Οι Τουρκοκύπριοι υπονόμισαν την κυπριακή δημοκρατία. Το 1967 ανακλήθηκε από την Κύπρο, με εντολή της δικτατορίας των Αθηνών, η ελληνική μεραρχία που είχε σταλεί στη Μεγαλόνησο. Οι σχέσεις του Μακαρίου με τους δικτάτορες μοιραία επιδεινώθηκαν. Το 1974 η ελληνική χούντα ανέτρεψε με πραξικόπημα τον Μακάριο. Αμέσως μετά τουρκικός στρατός αποβιβάστηκε στην ακτή της Κε-

ρύνειας, 20 Ιουλίου 1974 με το πρόσχημα της προστασίας της τουρκικής μειονότητας, και κατέλαβαν το βόρειο τμήμα του (σχέδιο Αττίλας). Η Εθνική Φρουρά της Κύπρου αντιστάθηκε στη στρατιωτική μηχανή της Τουρκίας, δίνοντας σκληρές μάχες και προσμετρώντας στο τέλος πληθώρα νεκρών, τραυματιών και αγνοουμένων.

Οι Τούρκοι σταμάτησαν τις επιθέσεις, όταν τα τουρκικά στρατεύματα κατέλαβαν 37% του κυπριακού εδάφους. Εκτός από την επαρχία Κερύνειας κατέλαβαν την περιοχή Ξερού - Μόρφου, το μεγαλύτερο μέρος της επαρχίας Αμμοχώστου κι ένα μικρό τμήμα της επαρχίας Λάρνακας.

Αποτέλεσμα του πολέμου και της κατοχής ήταν:

- 200.000 Ελληνοκύπριοι πρόσφυγες, που βρήκαν καταφύγιο στις μη κατεχόμενες περιοχές του νησιού.
- 4.000 Κύπριοι νεκροί,
- 2.000 αγνοούμενοι και
- 17.000 εγκλωβισμένοι, κυρίως στην περιοχή Καρπασίας.

3. Ο πληθυσμός της Κύπρου πριν την εισβολή της 20^{ης} Ιουλίου 1974

Ο πληθυσμός της Κύπρου αποτελείται στην πλειοψηφία του από Έλληνες και μειοψηφικά από Τούρκους. Πριν την τουρκική εισβολή στην Κύπρο το 1974 ο πληθυσμός της αποτελούνταν από 78% Ελληνοκύπριους και 18% Τουρκοκύπριους και το υπόλοιπο 4% αποτελούνταν από άλλες εθνότητες. Μετά το πραξικόπημα της Χούντας, την Τουρκική Εισβολή του 1974 (Επιχείρηση Αττίλας) έγιναν μαζικές δημογραφικές αλλαγές.

Ελληνοκύπριοι και Τουρκοκύπριοι μοιράζονται πολλά έθιμα αλλά διατηρούν και ευδιάκριτες ταυτότητες, βασισμένες στη θρησκεία, τη γλώσσα, και τους στενούς δεσμούς με τις αντίστοιχες μητέρες πατρίδες τους.

4. Μη κατεχόμενες περιοχές της Κύπρου

- **Λευκωσία:** Πρωτεύουσα της Κύπρου. Η τουρκική εισβολή και κατοχή «έκοψε» την πρωτεύουσα στα δύο.

- **Λεμεσός:** Η δεύτερη μεγαλύτερη σε πληθυσμό πόλη.

- **Πάφος:** Ολόκληρη η πόλη της Πάφου περιλαμβάνεται στον επίσημο κατάλογο της ΟΥΝΕΣΚΟ για την Παγκόσμια Πολιτιστική και Φυσική Κληρονομιά. Από τη θάλασσα της Πάφου αναδύθηκε η Αφροδίτη, η θεά του Έρωτα και της Ομορφιάς.

- **Λάρνακα:** Γενέτειρα του αρχαίου φιλοσόφου Ζήνωνα. Αποτελεί την τρίτη σε μέγεθος πόλη της Κύπρου. Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, έφτασαν στην Κύπρο πολλές οικογένειες Ελλήνων Μικρασιατών.

5. Κατεχόμενες περιοχές στην Κύπρο:

- **Αμμόχωστος**

Η Αμμόχωστος υπήρξε παγκόσμια γνωστό τουριστικό θέρετρο, μεταξύ του 1960 και 1974. Υπήρξε η διάδοχος της πιο φημισμένης και πιο σημαντικής αρχαίας πόλης της Κύπρου, της Σαλαμίνας. Κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας η

Αμμόχωστος βρισκόταν σε κατάσταση παρακμής, όπως άλλωστε και ολόκληρη η Κύπρος. Άρχισε και πάλι να αναπτύσσεται μετά την κατάληψη της Κύπρου από τους Άγγλους (1878). Ιδιαίτερα αναπτύχθηκε η Αμμόχωστος μετά την ανακήρυξη της Κύπρου σε ανεξάρτητο κράτος (1960). Δίπλα στην αμμώδη παραλία της είχαν ανεγερθεί σύγχρονα ξενοδοχεία και η Αμμόχωστος είχε πάρει μια έντονα κοσμοπολίτικη όψη.

- **Βαρώσια - Ριζοκάρπασο**

Τα Βαρώσια ή Βαρώσι, είναι πόλη φάντασμα στο νότιο τμήμα της Αμμοχώστου. Όταν οι Οθωμανοί κατέλαβαν την Κύπρο το 1571 δεν επέτρεπαν σε Χριστιανούς να κατοικούν στην εντός των ενετικών τοίχων πόλη (Παλαιά Αμμόχωστο). Οι Χριστιανοί άρχισαν να κατοικούν έξω από την Παλαιά Αμμόχωστο, σε νοτιότερο σημείο, δημιουργώντας ένα προάστιο. Η τουρκική λέξη

για το προάστιο είναι βαρούς, από την οποία προέκυψε η ονομασία, τα Βαρώσια ή Βαρώσι. Η περιοχή αυτή αποτέλεσε την νέα Αμμόχωστο. Έως το 1974, στην Παλαιά Αμμόχωστο κατοικούσαν οι Τουρκοκύπριοι ενώ στα Βαρώσια οι Ελληνοκύπριοι. Μετά το 1974, οι Τουρκοκύπριοι συνέχισαν να κατοικούν στην Παλαιά Αμμόχωστο, ενώ τα Βαρώσια είναι περικλειστα από τον τουρκικό στρατό.

Πριν την τουρκική εισβολή το 1974, η Αμμόχωστος αποτελούσε την "κοιτίδα" λογίων. Τα κτήρια της Αμμοχώστου ήταν ξενοδοχεία. Φημισμένο ήταν το ξενοδοχείο King George, στο οποίο σύχναζαν ποιητές, συγγραφείς, καλλιτέχνες. Αυτό ήταν αγαπημένο θέρετρο του Γιώργου Σεφέρη.

Σήμερα αυτό που την χαρακτηρίζει είναι η εγκατάλειψη, η αδράνεια και η φθορά. Ο χρόνος μοιάζει

να έχει σταματήσει στις 14 Αυγούστου 1974, όταν η πόλη καταλήφθηκε από τον τουρκικό στρατό. Η Αμμόχωστος, μετά την κατάληψή της από τα τουρκικά στρατεύματα, λεηλατήθηκε, σφραγίστηκε και μέχρι σήμερα η πρόσβαση είναι απαγορευμένη. Τον χαρακτηρισμό «πόλη-φάντασμα» έδωσε ο Σουηδός δημοσιογράφος Jan-Olof Bengtson.

- η κατεχόμενη κωμόπολη της **Μόρφου**,
- Λευκωσία (ένα τμήμα της)
- Λάρνακα (ένα τμήμα της)
- Πενταδάκτυλος

Είναι η κατεχόμενη από τους Τούρκους οροσειρά που εκτείνεται κατά μήκος της βόρειας ακτής της Κύπρου. Αρχίζει από τον Κορμακίτη και φτάνει ως τη χερσόνησο της Καρπασίας. Πολλοί είναι οι θρύλοι και οι παραδόσεις για την οροσειρά του Πενταδάκτυλου, όχι μόνο για τη μεγαλοπρέπεια και την αγριότητα της, αλλά και για τα φρούρια που είναι χτισμένα σ' αυτήν. Εκεί πάλευαν οι κατακτητές με τους καταχτημένους, εκεί πάλευε κι ο Διγενής με το Χάροντα για λευτεριά ή θάνατο. Ένας θρύλος λέει πως ο Διγενής Ακρίτας κυνηγούσε κάποτε τον αρχηγό των Σαρακηνών. Μόλις τον είδε στον κάμπο της Μεσαορίας, στην προσπάθειά του να τον προλάβει, στήριξε τα δάχτυλα του χεριού του στο βουνό, για να πηδήξει στον κάμπο. Έτσι χαράχτηκαν εκεί τα τεράστια δάχτυλά του και σχηματίστηκαν οι κορφές του Πενταδάκτυλου.

Ο Πενταδάκτυλος αποτέλεσε πεδίο αγριων μαχών κατά τη διάρκεια της τουρκικής εισβολής το 1974. Ο τουρκικός στρατός κατέλαβε ολόκληρη την οροσειρά και σχεδόν όλος ο ελληνοκυπριακός πληθυσμός απομακρύνθηκε. Από το 1974 ο Πενταδάκτυλος μας βλέπει αυστηρός, βουβός και περιμένει.

Η σημαία της Τουρκίας σχεδιάστηκε με ασπρισμένες πέτρες τη δεκαετία του 1980, ώστε να είναι ορατές από τη Λευκωσία.

- **Κερύνεια: η γραφική πόλη της Κερύνειας,**

Κτισμένη στη βόρεια ακτή της Κύπρου, απέναντι από τα νότια παράλια της Μικράς Ασίας, κι έχοντας πίσω της την εντυπωσιακή οροσειρά του Πενταδάκτυλου, η Κερύνεια συνδέεται στην αρχαία παράδοση με τον αποικισμό της Κύπρου από τους Αχαιούς, όπως εξάλλου φανερώνει και η ονομασία της. Η πόλη φέρει την ονομασία της Κερύνειας, αρχαίας μικρής πόλης της Αχαΐας στην Πελοπόννησο.

Γνώρισε άνθηση μετά την ανεξαρτησία της Κύπρου (1960 κ.ε.). Η ανοδική όμως πορεία της διεκόπη βίαια τον Ιούλιο του 1974, όταν κατελήφθη από τα τουρκικά στρατεύματα εισβολής. Πριν από την τουρκική στρατιωτική εισβολή του 1974, κυρίαρχο ήταν το ελληνικό στοιχείο στον πληθυσμό της Κερύνειας. Μετά την τουρκική κατοχή της πόλης, οι Έλληνες κάτοικοί της αναγκάστηκαν να την εγκαταλείψουν, ενώ παραμένουν σ' αυτήν οι Τουρκοκύπριοι.

6. Η Κύπρος στην Επανάσταση του 1821

Η Κύπρος είχε αναπτύξει δεσμούς με τη Φιλική Εταιρεία λόγω του Ορθόδοξου στοιχείου που χαρακτήριζε την πλειονότητα του κυπριακού πληθυσμού. Τον Οκτώβριο του 1818 έφτασε στην Κύπρο ο Δημήτριος Ύπατρος ως απεσταλμένος της Φιλικής Εταιρείας ο οποίος ανέπτυξε στον Αρχιεπίσκοπο Κυπριανό τους σκοπούς της Ελληνικής Επανάστασης (ο αρχιεπίσκοπος Κύπρου Κυπριανός, είχε μνηθεί στη Φιλική Εταιρεία, άγνωστο από ποιον και πότε ακριβώς). Το 1820 φιλοξενήθηκε μυστικά στην Κύπρο ο Φιλικός Δημήτριος Ύπατρος. Ο αρχιεπίσκοπος Κυπριανός υποσχέθηκε οικονομική βοήθεια στο ταμείο της Φιλικής για τη σχεδιαζόμενη Ελληνική Επανάσταση και ηθική υποστήριξη. Σύμφωνα με τον Κυπριανό, η Κύπρος δεν θα μπορούσε να συμμετάσχει στην επανάσταση, καθώς το νησί ήταν πολύ μακριά από την Ελλάδα και πολύ κοντά στα οθωμανικά κέντρα εξουσίας και ο κίνδυνος για μια μαζική σφαγή των Κύπριων ήταν πολύ πιθανός.

Ο Σουλτάνος, αν και αρχικά ήταν αρνητικός στην πραγματοποίηση εκτελέσεων Ελλήνων της Κύπρου, στην συνέχεια, έχοντας πληροφορηθεί πως βρέθηκαν πυρομαχικά σε σπίτια και μοναστήρια και έχοντας γνώση του μεγέθους της ελληνικής επανάστασης που διεξαγόταν στον ελλαδικό χώρο, διέταξε την εκτέλεση των προυχόντων, τη δήμευση της περιουσίας τους και την πώληση των οικογενειών τους ως δούλων. Αρκετές δεκάδες εκτελέστηκαν, ανάμεσα τους ο Αρχιεπίσκοπος και οι τρεις Μητροπολίτες Πάφου, Κιτίου και Κερύνειας.

Το γεγονός των εκτελέσεων των προυχόντων το καλοκαίρι του 1821 αλλά και η ίδια η εξάπλωση της επανάστασης στον ελλαδικό χώρο ήταν το έναυσμα ώστε μεγάλος αριθμός Ελλήνων της Κύπρου να συμμετέχει στον αγώνα των Ελλήνων για ανεξαρτησία. Καταγράφηκαν περισσότεροι από 600 κύπριοι

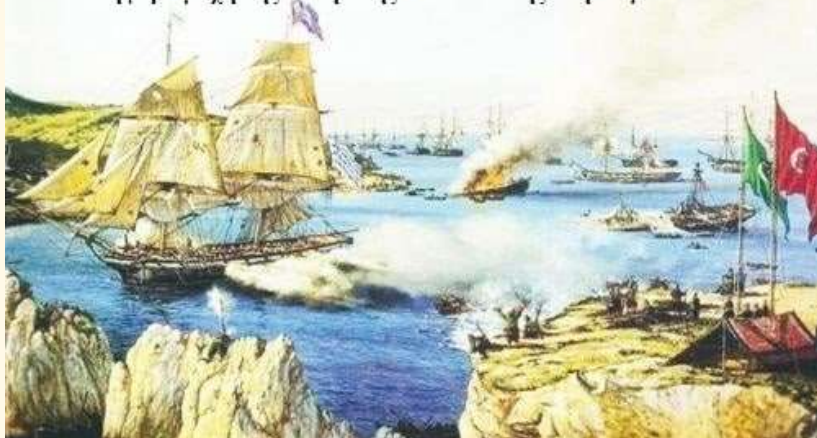
που πολέμησαν στην ελληνική επανάσταση. Σε εκείνη ακριβώς τη φάση συγκροτήθηκε με μαζικό τρόπο η ελληνική συνείδηση στους κύπριους ορθόδοξους χριστιανούς, οι οποίοι από ρωμιοί, δηλαδή Ορθόδοξοι Οθωμανοί υπήκοοι, γίνονται Έλληνες της Κύπρου.

Το «1821» υπήρξε «σταθμός» για την Κύπρο. Αναδειχθηκε η υιοθέτηση της ελληνικής εθνικής ταυτότητας από τους ορθόδοξους Κύπριους. Ωστόσο, η κυπριακή αξίωση για Ένωση θα αργήσει να βγει στην επιφάνεια παρά τη διατύπωση της Μεγάλης Ιδέας από τον Κωλέττη το 1844. Ούτε το νεοσύστατο ελληνικό κράτος μπορούσε πειστικά να διεκδικήσει κάτι τέτοιο αλλά ούτε και οι συσχετισμοί στο νησί επέτρεπαν την ανάδυση αυτού του ζητήματος.

Ο πρώτος Έλληνας Κυβερνήτης Ι. Καποδίστριας ύστερα από ερώτηση του βρετανού διπλωμάτη Wilmot- Horton σχετικά με το ποια θα ήταν τα σύνορα της χώρας απάντησε πως «Τα όρια ταύτα από του 1821 καθορίζονται υπό του αίματος του εκχυθέντος εις τα σφαγεία των Κυδωνίων, της Κύπρου, της Χίου, της Κρήτης, των Ψαρών και του Μεσολογγίου...».

Στην Αγία Νάπα στις 17 Μαρτίου του 1826 έλαβε χώρα η μοναδική μάχη Ελλήνων Επαναστατών του 1821 επί κυπριακού εδάφους. Το 1826, δέκα ή περισσότερα καράβια με πληρώματα με 200 Έλληνες επαναστάτες έπλευσαν στα νοτιανατολικά παράλια της Κύπρου. Στα μέρη που βρίσκεται σήμερα η Αγία Νάπα. Ο ελληνικός στόλος των πλοίων άραξε στα νοτιανατολικά παράλια της Κύπρου, για να παραλάβει νερό και πολεμοφόδια για τους άντρες του από κύπριους επαναστάτες. Η ενέργεια των Ελλήνων επαναστατών σάστισε την τουρκική φρουρά της Αμμοχώστου, η οποία έστειλε δύναμη μεγαλύτερη από τους Έλληνες επαναστάτες. Μετά από λίγες ώρες που κράτησε η σφοδρή μάχη, οι Τούρκοι τράπηκαν σε φυγή αφήνοντας πίσω τους νεκρούς και πολλούς τραυματίες.

Η νικηφόρα μάχη της Ελληνικής Επανάστασης στην Αγία Νάπα

Οι Έλληνες μαζί με αδελφούς εθελοντές κυπρίους επαναστάτες, κινήγησαν κατά πόδας τους Τούρκους και κατάφεραν να συλλάβουν και αιχμαλώτους, ενώ τους άρπαξαν και πολλά πολεμοφόδια. Μετά την επιτυχή καταδρομική επιχείρηση ο ελληνικός στόλος αναχώρησε κουβαλώντας εκτός από τα λάφυρα και εθελοντές κυπρίους, όπως ήταν και ο πρωταρχικός λόγος που τους ώθησε στην επιδρομική αυτή ενέργεια.

Η Αγιάναπα, το μικρό ψαράδικο χωριό με το μεσαιωνικό μοναστήρι υπήρξε αγαπημένος προορισμός του Γιώργου Σεφέρη. Η Αγία Νάπα έχει καταγραφεί και στη λογοτεχνία. Ο νομπελίστας Έλληνας ποιητής Γιώργος Σεφέρης στο «Ημερολόγιο Καταστροφάτος Γ'», συμπεριλαμβάνει το ποίημα «Αγιάναπα Β'». Την επισκέφθηκε πρώτη φορά το 1953 και τελευταία το 1969.

Β΄ ΜΕΡΟΣ: ΚΥΠΡΟΣ – ΕΛΛΑΔΑ

1. Κυπριακή Ονοματολογία (Κυπριακό & Ελληνικό Ονοματεπώνυμο)

Τα οικογενειακά ονόματα των Κυπρίων

Είναι αλήθεια ότι πολλές φορές όλοι έχουμε αναρωτηθεί για την γλωσσική προέλευση ονοματεπωνύμων της μεγαλονήσου, όπως Ανδρέας Ανδρέου, Ανδρέας Γεωργιάδης.

Τα κύρια ονόματα και επώνυμα των Κυπρίων προέρχονται από ονόματα προερχόμενα από τον εκκλησιαστικό, αρχαίο ελληνικό, βυζαντινό κύκλο. Συναντάμε ονόματα χωρίς καμία επίδραση, επώνυμα εξ επαγγέλματος, προερχόμενα από κύρια ονόματα. Πιο συγκεκριμένα:

- Σύμφωνα με τον Α Κολίτση, «πολλές φορές τα παιδιά γράφονταν στα ληξιαρχικά βιβλία με το επώνυμο του πατέρα ή βαφτίζονταν με το όνομα του πατέρα τους σε κλίση γενική», όπως Ανδρέας Ανδρέου.
- Επίσης, συναντάμε επώνυμα που υποδηλώνουν αυτόν που προερχόταν εκτός Κύπρου, όπως Περαιτικός δηλαδή αυτός που ερχόταν «από πέρα» ή συναντάμε επώνυμα που οφείλονται σε επαγγελματικό ή εκκλησιαστικό τίτλο όπως Αλευράς, Ιατρίδης, Πρωτοπαπάς, Πρωτοψάλτης, σύμφωνα με τον κ. Κολίτση.
- Όταν οι Άγγλοι αποφάσισαν να εκδώσουν ταυτότητες στους Κυπρίους το δελτίο ταυτότητας σχεδιάστηκε με τα απαιτούμενα στοιχεία ως- Επίθετο, Όνομα, Όνομα πατριός και Όνομα μητρός. Μέχρι τότε οι Κύπριοι είχαν ως επίθετο το όνομα του πατέρα τους. Τούς ζητήθηκε να υιοθετήσουν το όνομα του παππού ως επίθετο. Έτσι ο Αντρέας του Γιάννη κατέληξε να είναι ο Αντρέας Ιωάννου Αντρέου.
- Επίσης, οι Κύπριοι προσθέτανε το καταληκτικό -ίδης και -άδης στο δικό τους όνομα επηρεασμένοι από τα επώνυμα

εύπορων Μικρασιάτων, με τους οποίους έρχονταν σε επαφή στα τέλη του 19ου αιώνα. Οι Κύπριοι είδαν τους ανθρώπους αυτούς σαν μοντέλα επιτυχίας. Ο Αθανάσης γινόταν Αθανασιάδης, ο Αναστάσης Αναστασιάδης.

Η ιστορία των ελληνικών και κυπριακών ονοματεπωνύμων συνδέεται με την κοινή ιστορία, τον πολιτισμό και τη γλώσσα τους. Και οι δύο περιοχές έχουν κοινή ρίζα στην αρχαία ελληνική πολιτιστική κληρονομιά. Τα ονοματεπώνυμα αντικατοπτρίζουν τις ιστορικές, κοινωνικές και γλωσσικές επαφές μεταξύ των δύο κοινοτήτων.

2. Τα Κυπριακά Τσιαττιστά – Οι Κρητικές Μαντινάδες

Κυπριακά Τσιαττιστά

Τα Τσιαττιστά αποτελούν ένα από τα πιο ζωντανά κομμάτια της Κυπριακής λαϊκής ποιητικής δημιουργίας. Πρόκειται για στιγμιαία ποιητικά δημιουργήματα, διαγωνιστικού χαρακτήρα. Ανάλογα με το περιεχόμενο τους διακρίνονται σε ερωτικά, κοινωνικά, βουκολικά κ.α. Για να διαγωνιστεί κάποιος στα τσιαττιστά πρέπει να έχει το ταλέντο γρήγορης σύνθεσης στίχων και ταυτόχρονα την ευστροφία να απαντά άμεσα στον αντίπαλο του. Τα τσιαττιστά προέρχονται από το κυπριακό ρήμα τσαττίζω (ταιριάζω). Η ετυμολογία της λέξης “τσιαττιστό” προέρχεται από το τούρκικο ρήμα catmak που σημαίνει διαπληκτίζομαι.

Η πιο συνηθισμένη φόρμα του είναι ο ιαμβικός δεκαπεντασύλλαβος σε δύο ομοιοκατάληκτους στίχους. Πολλές φορές όμως οι ποιητάρηδες χρησιμοποιούν και ένα έως δυο ακόμη στίχους, σε δεκαπεντασύλλαβο, οκτασύλλαβο, εξασύλλαβο, ακόμη και εννιασύλλαβο. Στους επίσημους

διαγωνισμούς επεκράτησε τελικά, το δίστιχο. Η γλώσσα που χρησιμοποιείται είναι η ομιλουμένη κυπριακή τοπική διάλεκτος.

Απόσπασμα από τσιαττιστό:

Ανδρέας Μαπούρας έναντι Χριστάκη Ζήνωνος(1986)•

Ανδρέας Μαπούρας:

Ε, Γρίστο, Κόπιασε κοντά θκυο-τρία για να πούμεν

Τζαι πόψε που τους φίλους εννά επαινεθούμε

Ο Ανδέας Μαπούρας λέει στον αντίπαλο του Χριστάκη Ζήνωνου να κοπιάσει να τα πουν γιατί απόψε απο τους φίλους τους θα επαινεθούν

Χριστάκης Ζήνωνος:

Εφόσον μ'επροσκάλεσες, εύθυμα 'ννα κοπιάσω

Αμμά λπούμαι άπραχτον που 'ννασε πολογιάσω

Ο Χριστάκης Ζήνωνος απαντά στον αντίπαλο του ότι αφού με προσκαλεί με χαρά θα έρθω αλλά λυπάται γιατί θα τον διώξει άπραχτος.

Ανδρέας Μαπούρας:

Για να με πέψεις άπραχτον γυρεύεις τον τζαιρόν σου

Αμμά φιλάς το σέριν μου,πουμαι μαλλύττερος σου

Ο Ανδρέας Μαπούρας λέει στον αντίπαλο του να μην ψάχνει πότε θα καταφέρει να τον

διώξει άπραχτων αφού το χέρι μου φιλάς που είμαι μεγαλύτερος σου.

Κρητικές Μαντινάδες

Οι μαντινάδες είναι η πιο συνηθισμένη μορφή λαϊκού τραγουδιού και αποτελούν ποιητικό είδος διαδεδομένο σε ολόκληρη την Κρήτη. Η Κρητική μαντινάδα είναι δίστιχο με δεκαπεντασύλλαβους και ομοιοκατάληκτους στίχους στην διάλεκτο της Κρήτης. Κάθε μαντινάδα έχει αυτοτελές νόημα παρά την περιορισμένη έκταση της. Υπάρχουν ωστόσο και οι μαντινάδες που λέγονται σε απάντηση άλλης μαντινάδας.

Οι μαντινάδες εμφανίστηκαν στην Κρήτη, την περίοδο της Ενετοκρατίας. Οι Κρητικοί επηρεάστηκαν από τους Ενετούς ποιητές και την ευρωπαϊκή ποίηση και άρχισαν να χρησιμοποιούν την ομοιοκαταληξία. Καθοριστική φαίνεται να ήταν η επίδραση του Ερωτόκριτου στην επινόηση και την εξέλιξη της μαντινάδας.

Κρητικές Μαντινάδες

Χαίρομαι που μια Κρητικός κι όπου σταθώ το λέω.

Με μαντινάδες τραγουδώ, με μαντινάδες κλαίω.

Στην Κρήτη πάει η λεβεντιά και η αντρείοσύνη αντάμα
και μαντινάδα γίνεται το γέλιο και το κλάμα.

3. Λογοτεχνική ανάπτυξη

Δημοτικά τραγούδια – Παραλογές σε Κύπρο & Ελλάδα (Κυπριακή – Κρητική Διάλεκτος)

Τα ακριτικά τραγούδια θεωρούνται, όπως και οι παραλογές, από τα παλαιότερα δείγματα δημοτικής-προφορικής ποίησης. Πρόκειται για αφηγηματικά ποιήματα που απηχούν τις μακρόχρονες βυζαντινοαραβικές συγκρούσεις για τον έλεγχο σημαντικών νησιών και άλλων περιοχών της Ανατολικής Μεσογείου, ανάμεσά τους και της Κύπρου.

Η Κύπρος ήταν ένα από τα μέρη του ελληνισμού που διατήρησε ζωντανή την παράδοση της ακριτικής ποίησης, περισσότερο μάλιστα από άλλες περιοχές. Οι κύπριοι χωρικοί πίστευαν ακράδαντα πως οι ακρίτες – και προπαντός ο Διγενής – είχαν υπάρξει ως πραγματικά πρόσωπα, είχαν διακριθεί στους αγώνες για την υπεράσπιση του νησιού τους. Σύμφωνα με την παράδοση ο Διγενής κατεδίωξε από τη Μικρά Ασία μέχρι την Κύπρο έναν Σαρακηνό. Κυνηγώντας τον, τον έφτασε στον Πενταδάκτυλο, τον οποίο όμως δεν μπορούσε να περάσει γιατί ήταν μαλακός σαν ζυμάρι. Τότε πιάστηκε από τη κορυφή του με το αριστερό του χέρι και πέταξε πάνω από το βουνό. Από τα σημάδια του χεριού πήρε και το βουνό το όνομα του.

Η εξέλιξη της **κυπριακής λογοτεχνίας** συνεχίστηκε και κατά την περίοδο της Φραγκοκρατίας, οπότε για πρώτη φορά χρησιμοποιήθηκε η κυπριακή διάλεκτος. Κατά την περίοδο αυτή ιδιαίτερη ανάπτυξη σημείωσε η συγγραφή Χρονικών (Λεόντιος Μαχαιράς). Ο Μαχαιράς, που χρησιμοποίησε την κυπριακή διάλεκτο, ασχολείται βασικά με την ιστορία της Κύπρου από το

1359-1432 στο έργο του «Εξήγησις της γλυκείας χώρας Κύπρου».

Κρητική Αναγέννηση: Το 1211 η Κρήτη κατακτήθηκε από τους Ενετούς. Οι Κρητικοί προσπάθησαν να αποτινάξουν τον ενετικό ζυγό με επαναστάσεις. Ύστερα όμως από την πτώση της Κωνσταντινούπολης το 1453 αρχίζει περίοδος ειρηνικής συνύπαρξης του πληθυσμού με τους κατακτητές. Δημιουργήθηκαν οι προϋποθέσεις για την πολιτιστική και **λογοτεχνική ανάπτυξη της Κρήτης**.

Γύρω στα τέλη του 16ου αιώνα γεννιέται στη σκλαβωμένη Κρήτη την περίοδο της Βενετοκρατίας από τον Βιτσέντζο Κορνάρο, ο Ερωτόκριτος. Ο Ερωτόκριτος ήταν μία κιβωτός διατήρησης των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του κρητικού ιδιώματος. Η μετέπειτα επίδραση του Ερωτόκριτου στη λογοτεχνική γλώσσα της απελευθερωμένης Ελλάδας ήταν τεράστια. Ο Διονύσιος Σολωμός σχεδόν αντιγράφει στίχους του Ερωτόκριτου. Ο πολύχρονος και σκληρός αγώνας του Ελληνισμού για αποτίναξη της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας αποτυπώθηκε στην ποίηση του Διονύσιου Σολωμού. Θεωρείται ο εθνικός ποιητής των Ελλήνων, όχι μόνο γιατί έγραψε τον Εθνικό Ύμνο αλλά και γιατί αξιοποίησε την προγενέστερη ποιητική παράδοση, την κρητική λογοτεχνία και το Δημοτικό τραγούδι.

α) Αποσπάσματα παραλογών από Κυπριακά & Ελληνικά σχολικά εγχειρίδια:

«**Η Αρετή**»: Απόσπασμα από βιβλίο λογοτεχνίας της Β΄ Γυμνασίου στην Κυπριακή διάλεκτο. Η πιο γνωστή κυπριακή παραλλαγή έχει θέμα τη νεκρανάσταση του αδερφού - του «Κωσταντίνου - προκειμένου αυτός να πραγματοποιήσει την υπόσχεση που είχε δώσει στη μητέρα του και να φέρει πίσω από την ξενιτεία τη μοναχοκόρη της, την Αρετή.

Έναν πουλλάκιν έρεσσην, τέθκοιαν φωνούλλαν λέει

Πκοιος είεν τέθκοιαν Αρετήν, πκοιος είεν τέθκοιαν κόρην,

να παρπατεί, να τσέλλεται* με τους νεκρούς στα όρη;
Τζαι ζύπνα, ζύπνα, Κωσταντά, τούν' το πουλλίν τι λέει;
Θαμμάζουμαί σε, Αρετή, τα λόγια που μου λέεις!
Τούτου του κάμπου τα πουλλιά ούλά 'τσι τζιλαούσιν.
Τζαι πε μου, πε μου, Κωσταντά, ίντα 'ν που 'γίνεις έτσι;
Τα δόγκια σου 'μαυρίσασιν τζαι τα μαλλιά σου 'πέσαν,
ως τζαι τα ρούχα, που φορείς, πολλά κορνιαχτιστήκαν.*
Τα δόγκια μου 'μαυρίσασιν, έν 'πού την αρωσκιάν μου,
τζαι τα μαλλιά μου 'πέσασιν, 'πού την τζεφαλαρκάν* μου
**«Του Νεκρού Αδερφού»: Απόσπασμα παραλογής από ελληνικό
σχολικό εγχειρίδιο**

«Ποιος είδε κόρην όμορφη να σέρνει ο πεθαμένος!

- Άκουσες, Κωσταντίνε μου, τι λένε τα πουλάκια;
- Πουλάκια είναι κι ας κίλαηδούν, πουλάκια είναι κι ας λένε».

Και παρεκεί που πάγαιναν κι άλλα πουλιά τούς λένε:

«Δεν είναι κρίμα κι άδικο, παράξενο μεγάλο,
να περπατούν οι ζωντανοί με τους απεθαμένους!

- Άκουσες, Κωσταντίνε μου, τι λένε τα πουλάκια;
- πως περπατούν οι ζωντανοί με τους απεθαμένους.
- Απρίλης είναι και λαλούν και Μάης και φωλεύουν.
- Φοβούμαι σ', αδερφάκι μου, και λιβανιές μυρίζεις.
- Εχτές βραδís επήγαμε πέρα στον Αϊ-Γιάννη,
κι εθύμιασέ μας ο παπάς με περισσό λιβάνι».

β) Αποσπάσματα ποιητών σε Κρητική & Κυπριακή διάλεκτο

**«Το σίγαρον», του Βασίλη Μιχαηλίδη - ο Εθνικός Ποιητής
της Κύπρου** - γεννήθηκε στο σαλόνι των γονιών της Ευγενίας,
όταν σε μια από τις συναθροίσεις, αυτή με χάρη και νάζι πε-
ρισσό, τύλιξε ένα σιγαρέτο και του το πρόσφερε.

Το Σίγαρον (συλλογή, Η ασθενής Λύρα, έκδ. 1882)

Ω δροσερόν μου σίγαρον! τις σ' έδωκεν την δρόσον;
Τις σ' έδωκεν την δύναμιν και με δροσιζεις τόσον;
Μην έλαβες την δύναμιν εκ των κομψών δακτύλων,
Οπόταν σε συνέθλιβον και σ' έκαμναν στρογγύλον;
Την δρόσον μήπως σ' έδωκε με ένα ασπασμόν της

Η γλώσσα, ήτις σ' έβρεξε με το γλυκό υγρόν της;

Μήπως κανένα μυστικόν σε είπε, και γνωρίζεις,

Κι οπόταν με τα χείλη μου σε πίννω ψιθυρίζεις;

Κρητική Διάλεκτος: Ερωτόκριτος (Βιτσέντζου Κορνάρου)

Τ' άκουσες αρετούσα μου τα θλιβερά μαντάτα

Ο κύρησ σου μ' εξόρισε εις τση ξενιτιάσ τη στράτα

Τέσσερεις μέρες μοναχά μου 'δωκε ν' ανιμένω

Κι αποκεί να ξενιτευτώ πολλά μακρά να πηαίνω

Και πώς να σ' αποχωριστώ και πώς να σου μακρύνω

Και πώς να ζήσω δίχως σου το χωρισμόν εκείνο.

4. Η Κυπριακή και η Κρητική Βράκα

Κυπριακή βράκα

Η βράκα ήταν το κατ' εξοχήν κυπριακό ανδρικό ένδυμα και αυτοί που την φορούσαν λέγονταν βρακάδες. Η βράκα ήταν κατασκευασμένη από χοντρό δίμιτο βαμβακερό υφαντό της βούφας.

Έραβαν αρκετά κομμάτια, για να είναι μεγάλη και φουντωτή.

Στο πίσω μέρος, η βράκα αποτελείται από τη «σέλλα» ή «βάκλα», η οποία ανασηκωνόταν προς τα πίσω, κυρίως όταν χόρευαν οι βρακάδες. Το χρώμα της κυπριακής βράκας δεν είναι

τυχαίο. Στην Κύπρο, κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας, πολύχρωμα ρούχα είχαν δικαίωμα να φορούν μόνο οι Τούρκοι, ενώ αντίθετα οι Ραγιάδες υποχρεώνονταν να φορούν ρούχα μαύρα. Γι' αυτό, η κυπριακή βράκα παρέμεινε μαύρου χρώματος, κι έτσι διατηρήθηκε.

Ο **Σεφέρης** παίρνει το βρακοφόρο Κύπριο και τον κάνει σύμβολο αντίστασης. Φαίνεται απίστευτο ότι χρειάζονται 40 πήχες δίμιτο πανί για να φτιαχτεί μόνο μια βράκα. Η ταπεινή λαϊκή

βράκα του κυπριακού δημοτικού τραγουδιού (*Σαράντα πήγες δίμιτον εκάμαν μου μιαν βράκαν...*) αποκτά υπερφυσικές διαστάσεις για την αγγλική φαντασία και γίνεται στη σφαιρική ποίηση το σύμβολο του ηρωικού ήθους του κυπριακού λαού απέναντι στους Άγγλους αποικιοκράτες.

Πασίγνωστο και πολύ δημοφιλές είναι το κυπριακό τραγούδι της βράκας:

«Σαράντα πήγες δίμιτον» ή «Η Βράκα»

*Σαράντα πήγες δίμιτον,
εκάμαν μου μιαν βράκαν.
Τζ' ήρτεν ο κάβαλλος μακρύς
τζ' εσάριζα την στράταν.*

*Την γέρημην την βράκαν
που κάμνει τρίκκι τράκκα
τζ'αί ποια εν να την πλύννει
την βράκαμ μου στη λίμνη,
τζ'αί ποια εν να την απλώσει
στον ήλιον να στεγνώσει...*

Η Κρητική Βράκα

Οι Κρητικοί μετά την κατάκτηση του νησιού από τους Βενετούς, φορούν το βυζαντινό ένδυμα που φόρεσαν μετά την απελευθέρωση της Κρήτης από τους Σαρακηνούς (961), το βυζαντινό στιχάριο (μακρύ ριχτό ρούχο μέχρι τους αστράγαλους σχεδόν) ενώ οι νεότεροι στην ηλικία φορούν ρούχο πάνω από το γόνατο με ζώνη στη μέση και τη χαρακτηριστική κάλτσα από κάτω. *Η Κρητική Βράκα*

Η ανδρική φορεσιά αποτελείται από διάφορα μέρη. Αυτά ράβονται από ειδικούς τεχνίτες τους επονομαζόμενους τερζήδες. Τα τμήματα αυτά είναι: βράκα, κάλτσες, γελέκι (κλειστό ή ανοιχτό), «μειτάνι», «καπότο», πουκάμισο, ζώνη, σπαστό φεσάκι, ή «σαρίκι», ασημομάχαιρο, «καδένα» και «στιβάνια». Η βράκα

φτιάχεται από τσόχινο ύφασμα χρώματος βαθύ κυανού και κεντιέται με μαύρο γαϊτάνι στις ραφές και στις ποδαρές. Τη βράκα συμπληρώνουν οι κάλτσες, που παλιότερα αποτελούσαν ξεχωριστό τμήμα της φορεσιάς, ενώ αργότερα άρχισαν να ράβονται πάνω στη βράκα, στα δύο μπατζάκια της.

Το σύγχρονο πλεχτό μεταξωτό μαύρο σαρίκι, που θεωρείται στις μέρες μας το παραδοσιακό κεφαλόκαλυμμα του Κρητικού, με τα πυκνά, πολλά κρόσσια που μοιάζουν με δάκρυα, λέγεται πως υποδεικνύουν τα πολλά χρόνια της Τουρκοκρατίας στην Κρήτη και συμβολίζουν, με το σχήμα τους, τη θλίψη και το θρήνο που προκάλεσε το ολοκαύτωμα της Μονής Αρκαδίου στα 1866.

5.Κυπριακή – Ελληνική Κουζίνα

Η γαστρονομική τέχνη της παραδοσιακής κυπριακής κουζίνας επηρεάστηκε από το κλίμα, το έδαφος, τους κατοίκους, τη θρησκεία και τους κατακτητές . Η κυπριακή κουζίνα είναι μια από τις πληθωρικότερες του κόσμου. Ποιος δεν έχει φάει τουλάχιστον μια φορά στη ζωή του σεφταλιά και χαλούμι; Οι πιο χαρακτηριστικές σπεσιαλιτέ της Κύπρου, που έχουν αρκετά κοινά με της Ελλάδας και τα κυρίαρχα είδη τυριών της Κυπριακής & Ελληνική κουζίνα:

Χαλούμι: Το χαλούμι είναι ένα **κυπριακό τυρί** (όπως και η φέτα) διεθνώς αναγνωρίσιμο και αγαπητό. Οι επικρατέστερες εκδοχές για το όνομα του χαλουμιού είναι δύο. Η πρώτη λέει ότι προέρχεται από την ελληνική λέξη «άλμη», ενώ σύμφωνα με τη δεύτερη εκδοχή το χαλούμι παίρνει το όνομά του από την

αιγυπτιακή λέξη «ialom». Παρασκευάζεται από μείγμα αγελαδινού με αιγοπρόβειο γάλα ή και εξ ολοκλήρου από αιγοπρόβειο. Είναι ημίσκληρο, αυτό που το χαρακτηρίζει είναι ότι ακόμα και στις υ-

ψηλές θερμοκρασίες που αναπτύσσονται κατά το ψήσιμό του δελιώνει. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή καταχωρίζει το Χαλούμι ως προστατευόμενη ονομασία προέλευσης (ΠΟΠ), προστατεύοντας με τον τρόπο αυτόν την πολύτιμη αυτή ονομασία από την απομίμηση και την αντιποίηση σε ολόκληρη την ΕΕ.

Φέτα: Η φέτα είναι το **μαλακό λευκό ελληνικό τυρί** περίφημο σε όλο τον κόσμο και θεωρείται ως «ο Βασιλιάς των τυριών». Η προέλευση του παρατηρείται από τα αρχαία χρόνια, πηγαίνοντας πίσω στην εποχή της Οδύσσειας του Ομήρου και πιο συγκεκριμένα στον περίφημο μύθο του Κύκλωπα Πολύφημου. Ο μύθος λέει ότι ο Πολύφημος ήταν ο πρώτος κατασκευαστής φέτας, ένα τυροκομικό προϊόν προστατευόμενης ονομασίας προέλευσης (Π.Ο.Π.). Παρασκευάζεται αποκλειστικά από γάλα προβατίνας ή γίδας αναλογία πρόβειου τουλάχιστον 70% και γίδιου έως 30%. Το όνομα φέτα είναι ιταλικής προέλευσης (<fetta) και προέρχεται από μια αναφορά του 17ου αιώνα στο είδος αυτού του τυριού που κοβόταν σε φέτες για να τοποθετηθεί στα βαρέλια. Στην Κύπρο συνηθίζεται να γράφεται με δύο <T>, όπως άλλωστε προφέρεται και στην κυπριακή διάλεκτο.

Σεφταλιές: Οι σεφταλιές μοιάζουν εκ πρώτης όψεως με μικρά κεμπάμπ. Πρόκειται για μικρά μπιφτεκάκια από αρνίσιο ή χοιρινό κιμά (ή ακόμα και από μίξη των δύο ειδών), ζυμωμένο με μπόλικη κανέλα, μαϊντανό και κρεμμύδι. Στο τέλος τυλίγεται με αρνίσια μπόλια.

Κουπέπια: Τα ντολμαδάκια με αμπελόφυλλο. Φτιάχνονται περίπου όπως και τα ντολμαδάκια μας, αλλά η γεύση του κύμινου και του λεμονιού είναι αρκετά δυνατή.

Αφέλια: Το χοιρινό έχει ξεχωριστή θέση στην κυπριακή κουζίνα. Για να φτιάξετε αφέλια πρέπει να μαρινάρετε μικρά κομμάτια από χοιρινό χωρίς λίπος μέσα σε κόκκινο κρασί, κύμινο, κανέλα και ξερό κόλιναδρο.

Κολοκάσι: το κολοκάσι είναι μια ρίζα αντίστοιχη της πατάτας.

Ραβιόλες: Οι ραβιόλες είναι μια γευστική «παρακαταθήκη» των Βενετών. Μοιάζουν με τα ιταλικά ραβιόλια, αλλά είναι πολύ μεγαλύτερα σε μέγεθος, γεμισμένα με χαλούμι και βρασμένα σε ζωμό από κοτόπουλο.

Καραόλοι λέγονται στα κυπριακά τα σαλιγκάρια.

Σούβλα: Ο υπέρτατος κυπριακός μεζές αλλά και ελληνικός είναι η σούβλα. Αρνί ή κατσίκι κόβονται σε μεγάλα κομμάτια, περνιούνται σε σούβλα και ψήνονται για 2-3 ώρες στα κάρβουνα.

Γ' ΜΕΡΟΣ: Η ΚΥΠΡΟΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟ ΕΡΓΟ ΕΛΛΗΝΩΝ & ΚΥΠΡΙΩΝ ΠΟΙΗ- ΤΩΝ

Μνήμες της Κύπρου μέσα από το έργο Κυπρίων Ποιητών

1. Τα γεγονότα της 9^{ης} Ιουλίου του 1821:

Ο Αρχιεπίσκοπος Κυπριανός παρέμεινε στην ιστορία για τον μαρτυρικό του θάνατο στις 9 Ιουλίου 1821 από τους τούρκους αξιωματούχους του νησιού. Η θυσία του Αρχιεπισκόπου, ενέπνευσε τον καλλιτεχνικό κόσμο της Κύπρου, με σημαντικότερο ίσως μέχρι σήμερα έργο τη «Ρωμοσύνη» του Βασίλη Μιχαηλίδη.

Ο **Βασίλης Χατζημιχαήλ Μιχαηλίδης** γεννήθηκε το 1849 στο Λευκόνικο της Λεμεσού. Έγραψε την «9η Ιουλίου εν Λευκωσία Κύπρω». Ο ποιητής παρουσιάζει το νόημα της Ρωμοσύνης, τον διάλογο του Αρχιεπισκόπου με τον Κιουτσούκ Μεχμέτ αλλά και την αυτοθυσία του Κυπριανού.

Απόσπασμα από το έργο του: « Η 9η Ιουλίου εν Λευκωσία Κύπρω»: « Η Ρωμοσύνη εν φυλή συνότζιαιρη του κόσμου, κανέννας δεν εβρέθηκεν για να την ιξηλείψη, κανέννας, γιατί σιέπει την που τ' άψη ο Θεός μου. Η Ρωμοσύνη εν να χαθή, όντας ο κόσμος λείψη! Σφάξε μας ούλους τζι' ας γενή το γαίμαν μας αυλάτζιν».

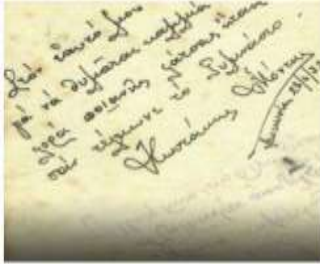
Ο Βασίλης Μιχαηλίδης στο ποίημά του «Ἡ 9^η Ἰουλίου 1821 ἐν Λευκωσίᾳ [Κύπρου]» σημειώνει τὰ λόγια τοῦ Κυπριανοῦ πρὸς τὸν Κιόρογλου (Ο Κιόρογλου, ἓνας Οθωμανός με ἀνθρωπιστικά αἰσθήματα, πρότεινε νὰ φύγει καὶ νὰ γλυτώσει, ὁ ἴδιος ἀπέρριψε τὴν πρόταση).

Δὲν θέλω, Κκιόρογλου, ἐγὼ νὰ φύω ποὺ τὴν Χώραν,
γιατί, ἂν φύω, τὸ κακὸν ἐννὰ γινῆ περίτου.

Θέλω νὰ μείνω, Κκιόρογλου, τζι ἄς πᾶ' νὰ με σκοτώσουν,
ἄς με σκοτώσουσιν ἐμὲν τζι οἱ ἄλλοι νὰ γλυτώσουν.

2. Ἔργα που γράφθηκαν ἀπὸ Κύπριους λογοτέχνες καὶ ἔχουν ἀποτυπώσει ἀνεξίτηλα στο ἔργο τους τὴν τουρκικὴ εἰσβολή στην Κύπρο στις 20 Ἰουλίου 1974.

- Κώστας Μόντης « Στιγμές τῆς εἰσβολῆς»
- Κυριάλος Χαραλαμπίδης « Παιδί με μια φωτογραφία», τὸ ἐρμήνευσε ὁ Δ. Μητροπάνος σε μουσικὴ τοῦ Μάριου Τόκα.
- Παντελής Μηχανικός « Ονήσιλος»
- Κύπρος Χρυσάνθης «Εξομολόγηση»
- Λεύκιος Ζαφειρίου « 15.7.1974»

Ο Κώστας Μόντης γεννήθηκε στην επαρχία Αμμοχώστου, το 1914 και έγινε η «Φωνή της Κύπρου». Πολλά από τα έργα του αναφέρονται στον αγώνα των Κυπρίων για απελευθέρωση από την Αγγλία και ένωση με την Ελλάδα, την πορεία της νήσου μετά την Ανεξαρτησία, με σημαντικό σταθμό την τουρκική εισβολή και την έκτοτε ημικατοχή της Κύπρου. Έλεγε: « Ο πόνος είναι έμπνευση. Για να συγκινήσεις τον αναγνώστη σου, πρέπει να κλάψεις εσύ δέκα φορές για να κλάψει εκείνος μία!». Ο πόνος που του προκάλεσε η τουρκική εισβολή ήταν η κύρια έμπνευσή του. Στο ποίημά του «Το Τρίτο Γράμμα στη Μητέρα», η Μητέρα δεν είναι άλλη από την Ελλάδα. Απόσπασμα από το ποίημα:

Μητέρα, αν το βρεις βαρύ το γράμμα μου,
είναι που σκύβει απάνω του ο Πενταδάκτυλος φορτωμένος
Τούρκο,
αν το βρεις ασήκωτο,

είναι που γονατίζει απάνω του ο Πενταδάκτυλος φορτωμένος
Τούρκο.

Είναι ένα μεγάλο πρόβλημα ο Πενταδάκτυλος, μητέρα.

[.....]

όμως αυτός είναι διαρκώς εκεί απέναντί μας ,
και μας κοιτάζει , και μας κοιτάζει μ' ένα τρόπο ...

και κάθετα βραχνάς και μολύβι στο στήθος μας,

όμως αυτός είν' εκεί απέναντί μας ,

και δεν μπορεί να κρυβεί σαν το Μόρφου,

και δε μπορεί να κρυβεί σαν την Κερύνεια

και σαν την Αμμόχωστο.

Και λέει: Λοιπόν;

και μας ρωτά: Λοιπόν;

**3. «Συνομιλούμε με τον Τουρκοκύπριο ποιητή Μεχμέτ Για-
σίν»**

Ο Μεχμέτ Γιασίν-ο πλέον καταξιωμένος διεθνώς Τουρκοκύπριος ποιητής και εκ των σημαντικότερων σύγχρονων Τουρκόφωνων- τόσο στην ποίηση όσο και στη ζωή φαίνεται να «αναμετριέται» με ένα κάπως διαφορετικό παρελθόν αλλά και παρόν. Γεννημένος το 1958 στη Λευκωσία βίωσε μαζί με την οικογένειά του με οδυνηρό τρόπο τα «Ματωμένα Χριστούγεννα του 1963». Ως έφηβος έζησε την εισβολή του 1974 και πολύ περισσότερο το πριν και το μετά αυτής...Το καθεστώς της Τουρκίας το 1986 τον απέλασε ως «ξένο υπήκοο ο οποίος είναι επικίνδυνος και ενάντιος στα τουρκικά εθνικά συμφέροντα». Η απαγόρευση εισόδου στην Τουρκία ήρθη το 1993. Ο ίδιος μελετούσε Έλληνες ποιητές, βαθιά μέσα του ένιωθε ότι είναι μισός Έλληνας και μισός Τούρκος. Ένωσε απέραντη χαρά που δικά του ποιήματα συμπεριλήφθηκαν σε μια συλλογή έργων

Ελλήνων ποιητών του εκδοτικού οίκου Penguin (*Austerity Measures*).

Το θέμα της ταυτότητας φαίνεται να τον έχει προβληματίσει και αντανακλάται στην ποίησή του. Οι άνθρωποι ήθελαν να είναι το ένα ή το άλλο. Ο ίδιος μέσα από την ποίηση δεν είναι ούτε αισιόδοξος ούτε απαισιόδοξος. Αναφορικά με το μέλλον της Κύπρου, το Κυπριακό ζήτημα; Δεν φαίνεται αισιόδοξος. Σύμφωνα με τον ίδιο: «Διακοινοτικές συζητήσεις μεταξύ ελληνοκυπρίων-Τουρκοκυπρίων ηγετών... Αυτό ήταν μισό αιώνα πίσω. Μεγάλωσα. Ο κόσμος άλλαξε και οι τίτλοι στις εφημερίδες παραμένουν οι ίδιοι. Δεν θέλω στην καθημερινότητά μου να με απορροφά το Κυπριακό και να επηρεάζει τόσο το έργο μου. Το αφήνω σε όσους ταυτίζονται με αυτό».

Δεν έχει λιμάνι όπου μπορείς να ρίξεις άγκυρα σε τούτο το ταξίδι

δεν έχει μέρος που να το λεν' Ιθάκη.

Αναφορικά με τον ρόλο της ποίησης, ο ίδιος αναφέρει: οι ποιητές, ακόμη και οι πιο καταξιωμένοι, παραμένουν στο περιθώριο αλλά «ίσως αυτό να είναι και καλό. Όταν είσαι κάπως αποτραβηγμένος από την κοινωνία δεν υπάρχει η απαίτηση να προσαρμοστείς στα μέτρα της. Και αυτό μπορεί να είναι απελευθερωτικό».

πώς γίνεται να καταλάβεις το ποίημα

άμα δεν το ακούσεις να διαβάζεται από τα βόθρη της καρδιάς;

Καιρός πολέμου

Ήταν φορές που δεν ήξερα καν σε ποια γλώσσα να δακρύνω
έζησα μια ζωή όχι ξένη - μεταφρασμένη,
η μητρική μου γλώσσα ήταν άλλη,
η πατρίδα μου άλλη,
εγώ ο ίδιος ένας άλλος...

Δεν θα μπορούσα ποτέ να είμαι ποιητής μιας χώρας.

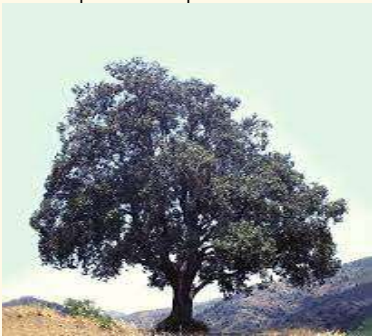
Ο θρήνος μια μάνας

Περνάνε μπροστά απ' την πόρτα μας τανκς
εσύ δεν περνάς,
περνάν οι φυλακισμένοι
οι μέρες κι οι μήνες
εσύ δεν περνάς.

Περίμενα, αφουγκράστηκα, πρόσμενα
καρτέρεψα, γιε μου, την επιστροφή σου.

Μια φωτογραφία σου μου 'μεινε μόνο
καμιόνια κουβαλούν τους νεκρούς
το ράδιο παίζει νικητήρια εμβατήρια
κανένας δεν σ' είδε, κανένας.

Πήρα τους δρόμους της Λευκωσίας έκλαψα
έκλαψα έκλαψα.

Κύπρου.

**Μνήμες της Κύπρου μέσα από το έργο Ελλήνων Ποιητών
4. Από την Σμύρνη στην Κύπρο, Με τον τρόπο του Γιώργου
Σεφέρη.**

Η λατζιά , το εθνικό δέντρο της

Σχέσεις του προς την Κύπρο: Ο Γιώργος Σεφέρης συνδέθηκε στενά με την Κύπρο, τόσο ως διπλωμάτης όσο κι ως άνθρωπος και ποιητής. Όταν επισκέφτηκε την Κύπρο, είδε τη μεγαλόνησο ως δεύτερη Σμύρνη. Ήρθε για πρώτη φορά στην Κύπρο στις 6/11/1953. Ο ίδιος δήλωσε: « Στην Κύπρο κάθε πέτρα λέει ένα παραμύθι». Τον Οκτώβρη του 1954 ο Γ. Σεφέρης επισκέφθηκε για δεύτερη φορά την Κύπρο και το σπίτι του Κ. Χρυσάνθη. Τον Ιανουάριο του 1954 δημοσιεύτηκε στο περιοδικό Κυπριακά Γράμματα συνέντευξη του Γ. Σεφέρη στον Κ. Χρυσάνθη. Σε αυτήν δήλωνε ότι έμεινε εντυπωσιασμένος από την πνευματική κίνηση της Κύπρου, ενώ κατά την περιήγησή του στο νησί διαπίστωσε πόσο έντονη είναι στις ψυχές των απλών ανθρώπων η ανάγκη για έκφραση, κάτι που θυμίζει Μακρυγιάννη.

Ο ίδιος έγραφε από το νησί στην αδελφή του: «...Τον έχω αγαπήσει αυτόν τον τόπο. Ίσως γιατί βρίσκω εκεί πράγματα παλιά που ζουν ακόμη, ενώ έχουν χαθεί στην άλλη Ελλάδα... ίσως γιατί αισθάνομαι πως αυτός ο λαός έχει ανάγκη από όλη

ποιητής ήρθε σε επαφή με άλλους ανθρώπους και αφουγκράστηκε τον πόνο τους και τις περιπέτειές τους. Ήταν, όταν το Εγώ έγινε Εσύ.

*Με την ποιητική συλλογή **Ημερολόγιο Καταστρώματος, Γ΄, την οποία αποτελούν δεκαεφτά ποιήματα, και φέρει ως τίτλο «Κύπρον, ου μ' εθέσπισεν», ο Γιώργος Σεφέρης μας «ταξιδεύει» στην ιστορία της Κύπρου από τα προϊστορικά χρόνια έως και τη δεκαετία του 1950.***

Σύμφωνα με τον Δ. Βλάχο, η ποίηση του Σεφέρη επικρίθηκε για τον ισχνό πατριωτισμό της. Ωστόσο η ποίηση του Σεφέρη ήταν πολιτικοποιημένη, με τον δικό του τρόπο, χωρίς ρητορεία και μεγαλοστομία. Ο ίδιος είχε ως έναυσμα την πολιτική επικαιρότητα. Στο αίτημα των Κυπρίων για ένωση με την Ελλάδα η βρετανική κυβέρνηση ήταν αρνητική, καθώς θεωρούσε ότι οι Κύπριοι δεν ήταν Έλληνες, έλεγαν: «Οι Κύπριοι δεν διαθέτουν ούτε ιστορία, ούτε παρελθόν στις παραδόσεις τους, ούτε έχουν ουδέποτε αποτελέσει τμήμα της Ελλάδας». Σε απάντηση αυτών ο Σεφέρης αναφέρθηκε στο φως του ήλιου, στα έργα των ανθρώπων, στην πίστη τους τις παραδόσεις τους, στοιχεία που συνέθεταν τον εθνικό χαρακτήρα του κυπριακού ελληνισμού.

Ακολουθούν ενδεικτικά κάποια ποιήματα από την ποιητική συλλογή του.

Ημερολόγιο Καταστρώματος Γ΄

...Κύπρον, ου μ' εθέσπισεν..

Ελένη

Σαλαμίνα της Κύπρος,
Έγκωμη,
Στα περίχωρα της Κερύνειας, '
Λεπτομέρειες στην Κύπρο
Οί γάτες τ' Αϊ-Νικόλα.

*Ἐπί_ἀσπαλάθων,
Ἀγιάννα Α', Β,
Α' Μνήμη Α' και Μνήμη Β'*

- Τα ποιήματα Μνήμη Α' & Β' μιλούν για την Ιωνία που συνδέεται με την Κύπρο.
- Το αντιδικτατορικό ποίημα του Σεφέρη « Οι γάτες του Άη Νικόλα» είναι μια πολιτική αλληγορία για τη χούντα.
- Το Ποίημα Επί Ασπαλάθων είναι ένα ποίημα που αποτελεί ευθεία επίθεση στη Χούντα.
- Στην «Ελένη» ο Σεφέρης συμπλέκει πραγματικότητα με μύθο και συγκεκριμένα τα συναισθήματα και τις σκέψεις του με τα αντίστοιχα του Τεύκρου. Ο Τεύκρος μεταφέρει τα λόγια και τις σκέψεις του ποιητή. Ο Σεφέρης γράφει: *‘κάποτε πρέπει να τελειώσουν οι πόλεμοι με τις αμέτρητες εκατόμβες των νεκρών’*. Ωστόσο, οι άνθρωποι, επηρεασμένοι από την ματαιοδοξία τους και την αδυναμία τους να διδαχθούν από τα λάθη τους, θα πολεμήσουν ξανά *‘για ένα πουκάμισο αδειανό, για μίαν Ελένη’*.
- Αναφορικά με το ποίημα «Σαλαμίνα», ο Σεφέρης, όταν επισκέφτηκε τη Σαλαμίνα της Κύπρου, συνέθεσε το ομότιτλο ποίημα. Θυμάται την ναυμαχία της Σαλαμίνας, τους Πέρσες του Αισχύλου και παραλληλίζει τους Πέρσες με τους Άγγλους! Όπως οι Πέρσες βρήκαν οικτρό τέλος, η ίδια ιστορία θα επαναληφθεί και με τους Άγγλους, αναφέρει ο Σεφέρης. Ο ποιητής επισημαίνει ότι οι κατακτητές δεν μπορούν να ξεγελάσουν την λαχτάρα των Κυπρίων για ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ.

Οι γάτες του Αϊ Νικόλα

Ποίημα «Ελένη»

Στο ποίημα ο Σεφέρης βλέπει τον δόλο της Αγγλίας να υποσκάπτει τον Κύπριο αγώνα.

{.....}

«Τ' αηδόνια δε σ' αφήνουνε να κοιμηθείς στις Πλάτρες».

Δακρυσμένο πουλί,

στην Κύπρο τη θαλασσοφίλητη

που έταξαν για να μου θυμίζει την πατρίδα,

άραξα μοναχός μ' αυτό το παραμύθι,

αν είναι αλήθεια πως αυτό είναι παραμύθι,

αν είναι αλήθεια πως οι άνθρωποι δε θα ξαναπιάσουν

τον παλιό δόλο των θεών·

αν είναι αλήθεια

πως κάποιος άλλος Τεύκρος, ύστερα από χρόνια,

ή κάποιος Αίαντας ή Πρίαμος ή Εκάβη

ή κάποιος άγνωστος, ανώνυμος, που ωστόσο

είδε ένα Σκάμαντρο να ξεχειλάει κουφάρια,

δεν το 'χει μες στη μοίρα του ν' ακούσει

μαντατοφόρους που έρχονται να πούνε
πως τόσος πόνος τόση ζωή
πήγαν στην άβυσσο
για ένα πουκάμισο αδειανό για μιαν Ελένη.

Γιώργος Σεφέρης

Στις 5 Φεβρουαρίου του 1969 ο Σεφέρης ολοκληρώνει το ποίημα του «Οι γάτες τ' Αϊ Νικόλα» που το είχε ξεκινήσει ήδη το 1952.

[...] Ήτανε θαύμα να τις βλέπεις, λένε,
άλλη κουτσή, κι άλλη στραβή, την άλλη
χωρίς μύτη, χωρίς αυτί, προβιά κουρέλι.
Έτσι με τέσσερεις καμπάνες την ημέρα
πέρασαν μήνες, χρόνια, καιροί κι άλλοι καιροί.
Άγρια πεισματικές και πάντα λαβωμένες
ξολόθρεψαν τα φίδια μα στο τέλος
καθήκανε• δεν άντεξαν τόσο φαρμάκι [...]

Σε συνέντευξη που παραχώρησε ο Σεφέρης, 27 Αυγ 1971, αναφέρει: “ Οι γάτες του Αϊ-Νικόλα είναι ένα ποίημα που ανήκει στον κύκλο των ποιημάτων της Κύπρου, που δημοσίευσα το '55. Αλλά ήταν ένα ποίημα, που δεν μπόρεσα να το τελειώσω τότε, μου πήρε πολύ χρόνο να το ολοκληρώσω. Είναι πολύ παράδοξο το πως μία και μοναδική λέξη με κάνει να διστάζω στο να τελειώσω ένα ποίημα. Μερικές φορές περνούν δύο χρόνια, άλλοτε τρία.....Οι γάτες του Αϊ-Νικόλα υπήρχε λοιπόν σαν ένα ντεκόρ, μία σκηνοθεσία. Υπήρχε εκεί από την εποχή, που άρχιζα να γράφω τα ποιήματα της Κύπρου. Αλλά δεν μπορούσα να το τελειώσω..... την καταληκτική ημερομηνία την έβαλα το Φεβρουάριο του 1969”.

Ο Γ. Σεφέρης αγάπησε την «αγγελόχτιστη» Κύπρο και μας άφησε παρακαταθήκη πολύτιμη τα κυπριακά του ποιήματα. Ανάμεσα σε αυτά ξεχωρίζει το ποίημα «Οι γάτες τ' Αϊ-Νικόλα».

Μέσα από τους στίχους του ο αναγνώστης γίνεται κοινωνός των θρύλων, αλλά και της ομορφιάς και μοναδικότητας του νησιού. Συνειδητοποιεί με μοναδικό τρόπο πως, πραγματικά, «στην Κύπρο κάθε πέτρα λέει ένα παραμύθι».

«Το περιγιάλι το κρυφό»: Ένα παρεξηγημένο ποίημα

Άρνηση

Στο περιγιάλι το κρυφό
κι άσπρο σαν περιστέρι
διψάσαμε το μεσημέρι.
μα το νερό γλυφό.

Πάνω στην άμμο την ξανθήγράψαμε τ' όνομά της

..

ωραία που φύσηξε ο μπάτης
και σβήστηκε η γραφή.
Με τι καρδιά, με τι πνοή,
τι πόθους και τι πάθος
πήραμε την ζωή μας. • λάθος!
κι αλλάξαμε ζωή

Το σύντομο αυτό ποίημα του Σεφέρη, θεωρήθηκε (και θεωρείται) από πολλούς ότι έχει πηγή έμπνευσης ένα πολύ όμορφο ακρογιάλι της Κύπρου. Δυστυχώς, αυτό δεν ευσταθεί. Ο Σεφέρης ήρθε στην Κύπρο το 1953. Το ποίημα «Άρνηση» το εξέδωσε ο Σεφέρης το 1931. Η «Άρνηση», είναι ένα ερωτικό ποίημα, αλλά ταυτόχρονα και ποίημα που αναφέρεται στην τραγικότητα του «ανθρώπου που ξαστόχησε», του ανθρώπου που κάποια στιγμή συνειδητοποιεί πως η ζωή του ήταν ένα μοιραίο λάθος κι αποφασίζει ν' αλλάξει ζωή. Κάποιοι θεωρούν ότι είναι ένα ποίημα που υμνεί ένα όμορφο ακρογιάλι, κάποιοι συμβολικά το κάνουν ένα τραγούδι αντίστασης. τον καιρό της δικτατορίας.. Πολλές οι ερμηνείες, πολλά τα νοήματα. Ποια είναι η αλήθεια; Σίγουρα δεν γράφτηκε για κάποιο ακρογιάλι της Κύπρου (αλλά και τι πειράζει αν το πιστεύουμε;). Στην ποίηση όλα επιτρέπονται.

6. Έλληνες ποιητές που έχουν αποτυπώσει στο έργο τους την ιστορία και τον πολιτισμό της Κύπρου

Ο. Ελύτης

Κ. Καβάφης

Η Κύπρος στο έργο του Ελύτη. Απόσπασμα από τον λόγο του Οδυσσέα Ελύτη (1980) στο μνημόσυνο του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου στη Λευκωσία.

«Με έχουν ονομάσει, κατά καιρούς, ποιητή της θάλασσας, ποιητή των νησιών και του ήλιου. Και ως ένα σημείο είμαι. Αλλά δεν είμαι μόνο αυτό.... Ο Ελληνισμός είναι μια κοινότητα που με ποικίλες μορφές και κάτω από ποικίλες περιστάσεις αντίξοες, δραματικές, εξοντωτικές κάποτε, κατάφερε παρ' όλα αυτά να επιβιώσει. Δεν ξέρω αν έχουμε άλλο τέτοιο παράδειγμα στην ιστορία. Και το μόνο του όπλο, αλλά ένα όπλο μοναδικό και παντοδύναμο, εστάθηκε η γλώσσα του. Η «ελληνική λαλιά», όπως έλεγε ο Καβάφης, «ως την Βακτριανή την πήγαμε – ως τους Ινδούς».

- Στο ποίημα «Μικρός Ναυτίλος», γίνεται αναφορά στο πρόσωπο του Μακαρίου.
- Στο έργο του « ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΡ' ΟΛΙΓΟΝ ΕΛΛΑΔΑ» γίνεται ένας περίπλους στην Ελλάδα που καταστράφηκε, από τον Πόντο, την Κερύνεια μέχρι την Αλεξάνδρεια. (Υψιλον 1995)

Καβάφης και Κύπρος

Ανάμεσα στον Καβάφη και την Κύπρο αναπτύχθηκαν στενοί δεσμοί. Βέβαια στο ποιητικό έργο του η Κύπρος αναφέρεται μόλις μια φορά. Παρά την ισχνή παρουσία της Κύπρου στην καβαφική ποίηση, το ενδιαφέρον του ποιητή για την Κύπρο ήταν ζωηρό και συνεχές.

- Σύμφωνα με μαρτυρία του Γ.Α. Παπουτσάκη, στο βιβλίο του Καβάφη, *Πεζά*, ο ποιητής του μιλούσε συχνά «γιά τούς αλύτρωτους πληθυσμούς μας καί τά άπαράγραπτα δικαιώματα του Έλληνισμού», ανάμεσα στα οποία το πρώτο ήταν η απόδοση της Κύπρου στην Ελλάδα.
- Σύμφωνα με άλλη μαρτυρία, σχετικά με τον ενωτικόν αγώνα των Κυπρίων, «ο Καβάφης οραματιζόταν ένα ένοπλο αγώνα, ο οποίος, κατά την έκφρασή του, καί τούς Κυπρίους θά έστεφε μέ δόξα, αλλά καί τήν Έλλάδα θά έφερε εις τούς κόλπους τής Ανατολή».
- Σε άρθρο του που δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα Τηλέγραφος της Αλεξάνδρειας, στις 9/21 Απριλίου του 1893 ο Καβάφης διαμαρτύρεται για τους σφετερισμούς της Βρετανικής αυτοκρατορίας σε βάρος του Ελληνισμού. Το άρθρο στηρίχτηκε σε μελέτη ενός Κύπριου δικηγόρου της Λευκωσίας, Γεωργίου Σιακαλλή. Ο Καβάφης αναφέρεται στην αθέτηση των υποσχέσεων των Άγγλων να φροντίσουν για την άνοδο του βιοτικού επιπέδου καθώς και της πνευματικής καλλιέργειας των Κυπρίων, στη βαρύτερη φορολογία σε βάρος του πληθυσμού, την «παντελή έλλειψιν»

δημοσίων έργων και άλλα, στην πρόταση για παραχώρηση της Κύπρου στην Ελλάδα, με αντάλλαγμα χρηματική αποζημίωση προς την Τουρκία.

- Μετά την εθνική κυπριακή εξέγερση του 1931, ο Καβάφης γράφει στον Κύπριο Μελή Ζαχαριάδη, επισημαίνοντας: « Με συνεκίνησε και μέ ἔδωσε χαράν ἢ ἐπιστολή σας. Σᾶς σκέπτομαι αὐτό τόν καιρό. Σκέπτομαι καί τήν Κύπρο, ὅπου θά ἤθελα νά ἔλθω. Μελέτησα καί ἔγραψα καί ἀγαπῶ τήν νῆσον σας... Τούς Βρεττανούς προσέξατε. Δέν εἶναι τόσον φιλελεύθεροι ὅσον φαίνονται. Διεκδικήσατε μέ φρόνησιν καί τιμήν τήν ἐθνικήν λύτρωσιν...».

Γιάννης Ρίτσος, ο ποιητής της Ρωμιοσύνης

Το 1945 ο Ρίτσος έγραψε τη «Ρωμιοσύνη», ένα δημοφιλές ποίημά, που το μελοποίησε το 1966 ο Μίκης Θεοδωράκης. Μετά το πραξικόπημα των Συνταγματαρχών το 1973 συμμετείχε στα γεγονότα του Πολυτεχνείου. Ο ποιητής Γιάννης Ρίτσος απήγγειλε την Ρωμιοσύνη. Νοέμβριος του 1974 και οι μνήμες από την εισβολή στην Κύπρο και την πτώση της Χούντας είναι νωπές. Ο ποιητής και στα δυο ποιήματα αναφέρεται στην Αναστάσιμη καμπάνα...ακολουθεί απόσπασμα από την « Ρωμιοσύνη».

*Κάτω απ' το χώμα μες στα σταυρωμένα χέρια τους
κρατάνε της καμπάνας το σχοινί,
προσμένουνε την ώρα,
δεν κοιμούνται, δεν πεθαίνουν,
προσμένουν να σημάνουν την ανάσταση.*

Στο ποίημα "Ύμνος και θρήνος για την Κύπρο" (1974), ο ποιητής, επηρεασμένος από τα γεγονότα της τουρκικής εισβολής, θρηνεί για τα βάσανα της Κύπρου, αλλά συγχρόνως υμνεί το

νησί για τις τόσες φυσικές ομορφιές του. Ζητάει από το νησί να κάνει κουράγιο, γιατί σίγουρα στο μέλλον τα πράγματα θα πάνε καλύτερα γι' αυτό και θ' ακουστεί επιτέλους η «καμπάνα της ανάστασης».

"Ύμνος και θρήνος για την Κύπρο"

Νησί πικρό, νησί γλυκό, νησί τυραγνισμένο
κάνω τον πόνο σου να πω και προσκυνώ και μένω.
Εσύ της θάλασσας ρυθμός, ολάνθιστο κλωνάρι,
πώς σου μαδήσαν τ' άνθια σου διπλοί, τριπλοί βαρβάροι.
Τι θλιβερά που σεργιανάν τριγύρω σου τα ψάρια
κι αντίχριστοι να παίζουνε την τύχη σου στα ζάρια.
Κουράγιο, μικροκόρη μας, που μας εγίνης μανά
Ύμνος και Θρήνος της ζωής κι ανάστασης καμπάνα.

Νικηφόρος Βρεττάκος (1912-1991)

Ο Βρεττάκος είχε ιδιαίτερη σχέση με την Κύπρο. Το καλοκαίρι του 1977 βρέθηκε στο τόπο του Μαρτυρίου, στα αντίσκηνα, έζησε το δράμα των διακοσίων χιλιάδων προσφύγων, άκουσε τις φωνές γυναικών, νηπίων και γερόντων. Με βάση αυτό που έζησε έγραψε το παρακάτω ποίημα, το οποίο ονόμασε «φωνές». Ο Νικηφόρος Βρεττάκος στο παρακάτω ποίημα μας παρουσιάζει τις πονεμένες φωνές όπου άκουσε

εκείνο το Καλοκαίρι παρευρισκόμενος στον τόπο του Μαρτυρίου. Επίσης, τον πόνο ο οποίος ταπεινώνει μέχρι και έναν ποιητή...

Φωνές

*Ταξινομώντας τις φωνές που πέρασαν στην
καρδιά μου*

Λίγο-πολύ σαν αστραπές που έσταζαν αίμα

Μέσα της, εξεχώρισα τις δικές σου.

Φωνές Γυναικών, νηπίων, γερόντων

.....

Κι ακόμη, φωνές

Αγαμάτων πανάρχαιων και φωνές

Τερρακόττες. Και φωνές από κάμποσες

Χιλιάδες Μαρίες που εγκατέλειψαν τα εικονίσματα

Και γυρίζουν στους δρόμους να μαζέψουν

Τα βρέφη τους, να τα βάλουν σε αντίσκηνα.

Κύπρος II

Τριγυρνώ εξήντα χρόνια μες στην Κύπρο του κόσμου,

η Κύπρος παντού, αλλά Κύπρος εσύ,

παραφόρτωσες την καρδιά μου με ερείπια και με άταχτα

ριγμένους νεκρούς, πεσμένους ανάσκελα ή μπρούμυτα κάτω

απ' το φως

μες στο πράσινο, μέσα στα χρώματα του έρωτα, εμπρός

στις ανταύγειες της Κύπριδας που αναδύεται, μες στα αιωρού-

μενα

ζαφείρια της θάλασσας. Τόση ομορφιά,

πώς γίνεται, Θεέ μου, να μην

ακούγεται ο λόγος της.

[.....]

Τα ποιήματα, τ. 2, Αθήνα 1981, σ. 477.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΤΗΣ Β' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Κύπρος, η Πληγωμένη (Μπόη Βέρα, Β3)

Αγαπημένη Κύπρο, πληγωμένη γη
στα δύο έχεις χωριστεί.
Την καρδιά σου πήραν και την ψυχή
με αυτή την εισβολή!
Ένα παλικάρι ύψωσε
την σημαία σου την ζακουστή
και έχασε με μιας την δική του την ζωή.
Όσοι ζούνε το θυμούνται με σπαραγμό
και με την προσμονή,
πως κάποτε αυτή η γη
θα ξαναγίνει ελληνική.
Η αδικία αυτή πρέπει
να αποκατασταθεί.
Τα εδάφη αυτά ήταν και είναι ελληνικά
και κανένας δεν τα ξεχνά.
Από το αέρα ήρθε η κατοχή
χωρίς καμιά ντροπή.
Τα φυλάκια αντικρυστά
αλλά τελείως διαφορετικά.
Τα σπίτια μας είναι από την άλλη πλευρά
και δεν μπορούμε να τα επισκεφτούμε πια.
Μας τα πήρανε με την βία
γί' αυτό τους κρατάμε και κακία.
Φτιάξαμε μια πόλη σύγχρονη, δυναμική
που φιλοξενεί, όποιον και να 'ρθει.
Έλα λοιπόν και εσύ να δεις
αυτό το πανέμορφο νησί
με τις θάλασσες τις γαλανές
και τις ιστορίες του τις νοσταλγικές!

Ένα παραμύθι για την Κύπρο (Παναγιώτης Παγκάκης, Β3)

Υπάρχει ένα νησί,
που ο Σεφέρης το αγάπησε
και έχει ένα παραμυθάκι,
παραμυθάκι του Σεφέρη.
Η Κύπρος είναι το νησί.
Εκεί γεννήθηκε η θεά του έρωτα
Και η «Ελένη» του Σεφέρη.
Όμως ένας σκύλος του νερού
έφυγε από τα νερά της Μικράς Ασίας
και στον παράδεισο της Κύπρου
«ταξιδεύει» για να τον κυριεύσει.

Το Νησί της Κυπρίδας: Μνήμη και Ανάλυση (Παπαργυροπούλου Βιολέττα, Β3)

Στολίδι της Μεσογείου, νησί της Αφροδίτης
« κοιτίδα» του φωτός και της Ρωμιοσύνης,
του Σεφέρη έγινες δεύτερη πατρίδα
σε ανάμνηση της χαμένης του πατρίδας

Σε ποιον τόπο να ζήσω;
εκεί που αναδύθηκε και έσβησε το φως του ήλιου;
Εκεί που ακούστηκε η φωνή του Μακαρίου;
πόσες στιγμές αισθαντικές και αιθέριες χαθήκαν;
πόσοι στο όνομα της ελευθερίας μαρτυρήσαν;
Πόσοι σε επορθήσαν από ματαιοδοξία;
Πόσοι γενναία αντισταθήκαν για την ανεξαρτησία,

Νησί της Αφροδίτης, της θαλασσογεννημένης
του Κυπριανού έγινες αιώνια κατοικία
Και του μυθικού Τεύκρου η δεύτερη Σαλαμίνα
Ανάθεμα στους αίτιους.
Τούρκους, Άγγλους, Ενετούς.

μαύρη μέρα για την γη,
την «θαλασσοφίλητη»,
σκοτάδι και θρήνος την 9^η του Ιούλη
χωρίς φως, το ξημέρωμα του Ιούλη
παντού θλίψη, φθορά και εγκατάλειψη
πόσοι περιμένουν την ημέρα της ανάληψης,
όταν θα ηγήσει «η καμπάνα της Ανάστασης»

Χρόνια περιμένουν τ' άνθη να μοσχοβολήσουν,
κι «οι γάτες τ' Αι Νικόλα», «φίδια» να κυνηγήσουν.
Χρόνια περιμένουν τα βαλς τ' ουρανού, τα «τείχη» να γκρεμίσουν
και με την θεά του έρωτα- στα κύματα- ξέφρενο χορό να στήσουν.

Βιβλιογραφία:

Αξελός, Λ. (1991). Το Κυπριακό και η σχέση Κυπρίων και Ελλαδιτών στους κοινούς αγώνες, Τετράδια: πολιτικού διαλόγου έρευνας και κριτικής (27).

Γιάκος Δημήτρης, «Χρυσάνθης Κύπρος», Μεγάλη Εγκυκλοπαίδεια της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας. Αθήνα.

Κώστας Μόντης, (1987). Άπαντα Α΄. Ποίηση, Ίδρυμα Αναστάσιου Γ. Λεβέντη, Λευκωσία.

Λάμπρου Γιάννης, (2004). Ιστορία του Κυπριακού, «Τα χρόνια μετά την Ανεξαρτησία» 1960-2004.

Νιάρχου Σοφία, μεταπτυχιακή εργασία 2014: Η τουρκική εισβολή μέσα από την Κυπριακή Ποίηση.

Παπαγεωργίου, Σ. (1996), Η πρώτη περίοδος της «Αγγλοκρατίας» στην Κύπρο, Αθήνα: Παπαζήσης. 11.

Παπαδημήτρης, Π. (Επίμ.) (1997), Ιστορική Εγκυκλοπαίδεια της Κύπρου: 1878-1978, Λευκωσία: Εκδόσεις Επιφανίου.

«Ιστορία της Ελληνικής Λογοτεχνίας», Αθήνα, 2001-2007 [τόμος Στ΄ Παντελής Μηχανικός, 310-311. Τόμος Ζ΄, Κυριακός Χαραλαμπίδης

264-268, Μιχάλης Πασιαρδής, 298- 302, Ανδρέας Παστελλάς, 392-397, Θεοδόσης Νικολάου 450-454]

Ιστοσελίδες

<https://dim-dali1-lef.schools.ac.cy/index.php/el/ekpaideftiko-yliko/den-ksexno/182-salamina>

<https://www.olympia.gr/1444857/apopsi/17-martioy-1826-i-machitis-agias-napas-kyproy/>

https://archeia.moec.gov.cy/sm/15/a_lyk_keimena_kyriakis_logotexnias_1.pdf

<https://www.cretans.gr/2019/05/16/mantinades-tropos-ekfrasis-ton-kritikon/>

[Συνομιλώντας με τον τουρκοκύπριο ποιητή, Μεχμέτ Γιασίν. Το Κυπριακό, οι μνήμες, η «ταυτότητα», η γλώσσα, το ιδανικό της συνύπαρξης | HuffPost Greece CULTURE \(huffingtonpost.gr\)](#)

<https://www.hellenicaworld.com/Cyprus/History/gr/IstoriaTisKyprou.html>

[https://www.lifo.gr/culture/vivlio/giati-polloi-kyprioi-ehoyn-idion-oma-kai-epitheto///C:/Users/Panagiota/Downloads/apostolou_istoriki%20\(1\).pdf](https://www.lifo.gr/culture/vivlio/giati-polloi-kyprioi-ehoyn-idion-oma-kai-epitheto///C:/Users/Panagiota/Downloads/apostolou_istoriki%20(1).pdf)

<https://www.clickatlife.gr/geusi/story/25058>

<https://www.laografikosomilosktima.com/laografia/tsiattista>

<http://www.mixanitouxronou.com.cy/categories/politismos/gia-nasigkinisis-ton-anagnosti-prepi-na-klapsis-esi-deka-fores-gia-na-klapsi-ekinos-mia-i-dokimasia-tou-piiti-monti-pou-echase-oli-toutin-ikogenia-alla-stathike-orthios-ke-egine-i-foni-tis/>

<http://www.mixanitouxronou.com.cy/1821/o-archiepiskopos-kyprianos-pou-ton-apokefalian-i-tourki-mazi-me-olous-tous-despotes-tou-nisiou-to-plousio-ergo-tou-ke-i-intrigkes/>

<https://www.dimitrisvlachos.gr/%CE%BA%CF%8D%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%82-%CE%B7%CE%BC%CE%AD%CF%81%CE%B5%CF%82%CE%BC%CE%BD%CE%AE%CE%BC%CE%B7%CF%82->

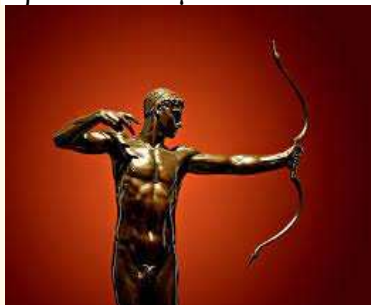
[%CE%BA%CE%AC%CF%80%CE%BF%CF%84%CE%B5-%CE%B4%CE%B5%CE%BD-%CE%BC/](#)
[http://www.polignosi.com/cgi-bin/hweb?-A=9631&-V=limmata](#)
[http://lyk-drymou.thess.sch.gr/2003-2004/nt/ErgaSeferi.html](#)
[http://users.uoa.gr/~nektar/arts/tributes/george_seferis/various.htm](#)
[**https://www.livemedia.gr/album/2783**](#)
[https://studentlife.com.cy/2018/06/08/osa-den-soy-eipe-kaneis-me-chri-simera-gia-tin-paradosiaki-kypriaki-vraka?cat=fun-stuff/cy-reality](#)
[http://www.polignosi.com/cgi-bin/hweb?-A=12860&-V=limmata](#)
[https://www.pi.ac.cy/pi/files/epimorfosi/ekpaid_yliko/logot_mesi/seferis_salamina.pdf/r/](#)
[http://www.kritesad.gr/paradosi-kai-ethima-tis-kritis/113-andrikiforesia](#)
[http://www.hellenica.de/Griechenland/Zypern/Ges/GR/Ky-prosFrankokratia.html 15](#)
[**https://cyprusandgreece.wordpress.com/fragkokratia-venetokratia/**](#)

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ευχαριστούμε τους μαθητές του σχολείου μας που-στο πλαίσιο πολιτιστικού προγράμματος-συνέβαλλαν στην υλοποίηση της δράσης, τη φιλόλογο καθηγήτρια τους για την οργάνωση της παρουσίασης και το Διευθυντή για την συμβολή του στην επιμέλεια του τεύχους, την αμέριστη και διαρκή συμπαράστασή του.

**«Η γης δεν έχει κρικέλια
Για να την πάρουν στον ώμο και να φύγουν...»**
Σεφέρης, *Η Σαλαμίνα της Κύπρος* (1953)

Η ονομασία της Κύπρου προήλθε από το λατινικό «cuprum» που σημαίνει χαλκός, αφού η Κύπρος ήταν η πηγή του μεταλλεύματος. Ενδεχομένως, η ονομασία του νησιού οφείλεται στον βασιλιά Κύπρο, ο οποίος πάντρεψε την κόρη του με τον Τεύκρο, ο οποίος ίδρυσε τη Σαλαμίνα, όταν ήρθε εξόριστος από τον Τρωικό Πόλεμο.

ΤΕΥΚΤΡΟΣ Ο ΟΙΚΙΣΤΗΣ ΤΗΣ
ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ (
ΣΑΛΑΜΙΝΑ)

**«...τόσος πόνος τόση ζωή
πήγαν στην άβυσσο
για ένα πουκάμισο αδειανό για μιαν Ελένη».**

Σεφέρης, « Ελένη» (1953)

Ο σκοπός του συγκεκριμένου τεύχους είναι διπλός. Αρχικά να αποτυπωθεί η ιστορία της Κύπρου από την περίοδο της Φραγκοκρατίας έως την τουρκική εισβολή (1974), να προβληθούν σπουδαίες ιστορικές μορφές της Κύπρου και της Ελλάδας, να αναδειχθεί ο πολιτιστικός πλούτος της, η ταυτότητά της, η ομορφιά της Κυπριακής διαλέκτου και η σχέση αλληλεπίδρασής της με τη Νεοελληνική γλώσσα. Το τεύχος αυτό είναι ένας νοερός περίπλους στην μεγαλόνησο, τις παραδόσεις της, τις εθνικές περιπέτειές της, την αγωνία του ελληνισμού για δικαίωση. Οι μαθητές εντρυφήσαν στα γεγονότα μιας σημαντικής περιόδου του κυπριακού ελληνισμού, δεδομένου ότι φέτος συμπληρώνονται 50 χρόνια από την τουρκική εισβολή.

Κατά δεύτερον, σκοπός της δράσης είναι να προβληθούν έργα λογοτεχνών που στη μακρά διαδρομή τους, όταν βρέθηκαν μπροστά σε εθνικούς προβληματισμούς, αποτύπωσαν στο χαρτί τους μέρος της ιστορίας του πολύπαθου νησιού. Σκοπός του τεύχους είναι να γνωρίσουμε ότι η ποίηση είναι το καταφύγιο και το μέσο για τους ποιητές να στείλουν τα δικά τους μηνύματα, να εμπνεύσουν και να κρατήσουν τον λαό σε εγρήγορση.

Εν κατακλείδι, σκοπός είναι να «ταξιδέψουμε» με τον τρόπο του Γιώργου Σεφέρη στη Κύπρο (δεν παύει να είναι ένας “διωγμένος” Μικρασιάτης, ένας πρόσφυγας), σε φυσικές ομορφιές, αξίες, ιδέες, που ενέπνευσαν τον ευαίσθητο ποιητή και παραμένουν αναλλοίωτες και διαχρονικές. Οι μαθητές εντρυφήσαν στο έργο του Γ. Σεφέρη, δεδομένου ότι φέτος συμπληρώνονται 60 χρόνια από το Νόμπελ Λογοτεχνίας.

**« Μητέρα, αν το βρεις βαρύ το γράμμα μου,
είναι που σκύβει απάνω του ο Πενταδάκτυλος φορτωμένος
Τούρκο...»**

Κώστας Μόντης, « Το Τρίτο Γράμμα στην Μητέρα» (1980)